

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

LİSANS BİTİRME TEZİ

Gürcistan'da siyasal sistem: tarihsel gelişimi ve anayasal sistemi

Hazırlayan

Turqay Ceferov

1417.02002

BAKÜ-2018

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

LİSANS BİTİRME TEZİ

**GÜRCİSTAN'DA SİYASAL SİSTEM: TARİHSEL GELİŞİMİ VE
ANAYASAL SİSTEMİ**

Danışman

Dr. Nazim Ceferov

Hazırlayan

Turqay CEFEROV

1417.02002

BAKÜ-2018

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ**

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə”

TƏSDİQ EDİRƏM

“ _____ ” _____ 2018

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İşlətmə” fakültəsinin Beynəlxalq Münasibətlər
(Uluslararası İlişkiler) **ixtisası üzrə**

təhsil alan tələbəsi

Cəfərov Turqay Şahin
(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəri

Dr. Nazim Cəfərov Kamil
(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

1. İşin mövzusu: Gürcistan'da Siyasal Sistem: Tarihsel Gelişimi ve
Anayasal Sistemi

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin

“ _____ ” _____ 2018 il

No

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 6 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr) Özet, Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımi materiallar:

ANÇABADZE, Giorgi; GAMKRELİZDE, Gela; KİKNADZE, Zurab; SURGULUDZE, Mziya ve ŞVELİDZE, Dimitri (2009), Gürcistan Tarihi, Logos press, Tbilisi.

APRASİDZE, David (2011), Electoral System and Process in Georgia: Possible Means for Improvement, Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, Tbilisi.

Avrupa Birliğı Gürcistan'a vizeyi kaldırdı , <http://www.sozcu.com.tr/2017/dunya/avrupa-birligi-gurcistana-vizeyi-kaldirdi-1703466/> , (07.02.2018).

BERUÇAŞVİLİ, Niko; DAVİTAŞVİLİ, Zurab ve ELİZBARAŞVİLİ, Nodar (1999), Gürcistan Coğrafiyası, İNTELLEKT Yayın Evi, Tbilisi.

CNN, Bush: Georgia 's beacon of liberty <http://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/10/bush.tuesday/> , (26.01.2018).

CURTİS, Glenn (1994), Georgia (18.01.2018, <http://countrystudies.us/georgia/>).

Eduard Shevardnadze: Controversial legacy to Georgia, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28205380> , (20.01.2018).

Foes of Georgian Leader Storm Into Parliament Building, <https://www.nytimes.com/2003/11/23/world/foes-of-georgian-leader-storm-into-parliament-building.html>, (22.01.2018).

Georgia: The Interconnections between Democracy and Security, <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-17-2-4.pdf> , 10.02.2018).

Georgia, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6433289.stm> , (30.01.2018).

Gürcistan Parlamentosu, http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf , (25.02.2018).

ISFED election monitoring reports, <http://www.isfed.ge/eng/elections/reports/> , (11.02.2018).

KAFKASYA BÖLGESİNDE ULUSLARARASI AKTÖRLERİN DEĞİŞMEYEN MÜCADELE ALANI: GÜRCİSTAN, http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_b681d.pdf , (25.02.2018).

Margvelashvili Named as GD's Presidential Candidate, <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=26046> , (05.02.2018).

Mikheil Saakashvili, <https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf> , (30.01.2018).

NAPR, Vatandaşların Siyasi Birliği Kayıtları, <https://napr.gov.ge/p/298> , (27.02.2018).

NODIA, Ghia ve SCHOLTBAACH, Álvaro Pinto (2006), The Political Landscape of Georgia, Eburon Delfit Yayın Evi, Democracy and Development Netherlands Institute for Multiparty Democracy.

People power forces Georgia leader out, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3231534.stm> , (20.01.2018).

Statistics Georgia, <http://www.statistics.ge/main.php?pform=145&plang=1>, (15.01.2018).

The White House, President Bush to Welcome President Mikheil Saakashvili of Georgia to the White House, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/06/20060619-2.html>, (25.01.2018).

YENİGÜN, Cüneyt (2010), Gürcistan: Yeni Dünyanın Doğu-Batı Sınırı (16.01.2018, https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/281409916_Gurcistan_Yeni_Dunyanin_Dogu-Bati_Siniri_Georgia_The_East-West_Border_in_the_New_World_Era/links/55e5e78808aebdc0f58ba9a0/Guercistan-Yeni-Dunyanin-Dogu-Bati-Siniri-Georgia-The-East-West-Border-in-the-New-World-Era.pdf).

WHEATLEY, Jonathan (2005), Georgia From National Awakening to Rose Revolution, Burlington.

Wikipedia, Gürcüstan prezidentlərinin siyahısı, https://az.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrc%C3%BCstan_prezidentl%C9%99rinin_siyah%C4%B1s%C4%B1 , (15.02.2018).

Wikipedia,

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrcistan_Anayasas%C4%B1,
(20.02.2018).

Wikiwand, List of political parties in Georgia,
http://www.wikiwand.com/en/List_of_political_parties_in_Georgia ,
(01.03.2018).

2008 Osetya Savaşı Neden Çıktı? ,
<https://www.stratejikortak.com/2015/11/2008-osetya-savas-neden-ck.html> , (02.02.2018).

<http://www.osce.org/odihr-elections/30930.html> , (13.02.2018)

<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.4.3.1> , (18.02.2018).

5. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə):

M. Araz Aslanlı Azad

6. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı	Qurtarma faizi (yerinə yetirilmə)	İşin yerinə yetirilməsi müddəti	
			plan üzrə	faktiki
1.	Bölüm (Aralık 2017 – Şubat 2018)			
2.	Bölüm (Mart 2018 – Mayıs 2018)			

Buraxılış işinin rəhbəri _____
imza

Məsləhətçi _____
imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____
(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “ _____ ” _____ **2018-ci il**

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.

2. Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

ÖZET

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'IN SİYASİ TARİHİ

- 1.1. BİRİNCİ CUMHURİYET (1918-1921)
- 1.2. İKİNCİ CUMHURİYET (1921-1991)
- 1.3. ÜÇÜNCÜ CUMHURİYET (1991-GÜNÜMÜZ)

İKİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'DA SİYASAL SİSTEM

- 2.1. GÜRCİSTAN SİYASAL SİSTEMİNİN GENEL İŞLEYİŞİ
- 2.2. GÜRCİSTAN ANAYASAL SİSTEMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ
- 2.3. GÜRCİSTAN'IN ANAYASAL SİSTEMİ

SONUÇ

KAYNAKLAR

ÖZET

Gürcistan devleti Kafkasya’da bulunan, 69.7 bin km² bir alana ve 3.7 milyonluk bir nüfusa sahip bir ulus devlettir. Gürcistan devletini uzun tarihi geçmişe sahip olan Gürcü kimliği oluşturmuştur.

Tezin ilk bölümünde Gürcistan hakkında kısa genel bilgiler ve Birinci Dünya Savaşından bu yana ülkenin siyasi tarihi ele alınmıştır. Birinci Dünya Savaşının sonlarına kadar Gürcistan uzun zaman Çar Rusyası’nın işgali altında olmuş, ancak savaşın sonlarına yakın, yani 1917-1918 yıllarında Rusya’da demokratik devrim olmuş ve işgal altındaki ülkelerde bağımsızlık ve kendi kaderini tayin etme girişimleri baş kaldırmaya başlamıştır. 1918 yılında Gürcistan 117 yıl sonra yeniden bağımsızlığını ilan etmiştir. Ülkede devletçilik gelenekleri yeniden yapılanmaya başladı ve bir çok reformlar gerçekleştirilmiştir. Daha sonra eski Çar Rusyası’nın sınırları içerisinde kurulan Sovyet Rusyası 1921 yılında Gürcistan’ı yeniden işgal etmiş ve ülke yeniden bağımsızlığını kaybetmiştir. 20. Yüzyılın sonlarına kadar Rusya’nın işgali altında kalan Gürcistan’da 1980’li yılların sonlarında, Sovyetlerin zayıfladığı ve krizlerin yoğunluk kazandığı bir dönemde yeniden bağımsızlık girişimleri alevlenmeye başlamıştır. 1991 yılında bağımsızlık yeniden ilan edilmiştir. Bağımsızlık kazanıldıktan sonra ülkeye ilk olarak Gamsakhurdiya, daha sonra ise iki dönem Şevardnadze başkanlık etmiştir. 2003 yılında ise demokratik bir devrim olan “Gül Devrimi” olmuş ve Saakaşvili iktidara gelmiştir. Saakaşvili de iki dönem başkanlık yaptıktan sonra yerini Marglevaşvili’ye bırakmıştır.

Tezin ikinci bölümünde Gürcistan'ın siyasal ve anayasal sisteminin yapısı ele alınmıştır. Gürcistan 1995 yılında kabul edilen anayasaya göre, demokratik cumhuriyet rejimiyle yönetiliyor. Yapılan anayasa değişiklikleriyle ilk başta başkanlık sistemi ile yönetilen ülke daha sonra yarıbaşkanlık sistemi ile yönetilmeye başlamıştır. Anayasa kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanmaktadır. Ülkenin yasama gücü Gürcistan Parlamentosu'nun, yürütme gücü Gürcistan Cumhurbaşkanı'nın ve Gürcistan Hükümeti'nin, yargı gücü ise Gürcistan Yüksek Mahkemesi'nin elindedir.

KISALTMALAR

GMKB- Gürcistan Milli Bağımsızlık Komitesi

ABD- Amerika Birleşik Devletleri

SSCB- Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

DK- Devrim Komitesi

KP- Komunist Parti

KGB- Devlet Güvenlik Komitesi

BM- Birleşmiş Milletler

NATO- Kuzey Atlantik Antlaşması rgt

MSK- Merkezi Seçki Komisyonu

İÇİNDEKİLER

TUTANAK	i
ÖZET.....	viii
KISALTMALAR	x
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'IN SİYASİ TARİHİ

1.1. Birinci Cumhuriyet (1918-1921)	4
1.1.1. Birinci Dünya Savaşı ve Gürcistan.....	4
1.1.2. 1917-1918 Yıllarında Bağımsızlığın Yeniden Kazanılması.....	6
1.1.3. Bağımsız Devletçilik ve Demokratik Reformlar	8
1.1.4. Özerk Birimler ve Etnik Azınlıklar	9
1.1.5. Birinci Cumhuriyetin Batı – Avrupa Yönlü Dış Politikası.....	12
1.1.6. 1920-1921 yıllarında Gürcistan'ın Birinci Cumhuriyeti	13
1.2. İkinci Cumhuriyet (1921-1991)	15
1.2.1. 1924 Yılı İsyanı.....	19
1.2.2. İkinci Dünya Savaşı ve Gürcistan.....	20
1.2.3. Savaş Sonrası Dönem ve Milliyetçiliğin Yükselişi	22
1.2.4. Sovyet Sisteminin Kriz Dönemi ve Gürcistan.....	24
1.2.5. Gürcistan Devlet Bağımsızlığının Yeniden Kazanılması	25
1.3. Üçüncü Cumhuriyet (1991-günümüz)	28

1.3.1. Gamsakhurdia Döneminde Yönetim Mücadelesi	28
1.3.2. Güney Osetya ve Abhazya Sorunu	29
1.3.3. Eduard Şevardnadze Dönemi (1995-2003)	32
1.3.4. Gül Devrimi	34
1.3.5. Mikhail Saakaşvili Dönemi (2004-2013)	36
1.3.6. George Margvelaşvili Dönemi (2013-günümüz).....	41

İKİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'DA SİYASAL SİSTEM

2.1. Gürcistan Siyasal Sisteminin Genel İşleyişi	49
2.2. Gürcistan Anayasal Sisteminin Tarihsel Gelişimi	51
2.2.1. Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'nin 21 Şubat 1921 Anayasası	51
2.2.2. 1922'nin İlk Sovyet Anayasası.....	52
2.2.3. 1927 Anayasası	53
2.2.4. 1937 Stalin Anayasası.....	54
2.2.5. 1978 Anayasası	55
2.3. Gürcistan'ın Anayasal Sistemi.....	57
2.3.1. Yasama.....	58
2.3.2. Yürütme	62
2.3.3. Yargı.....	68
2.3.4. Siyasi Partiler	70
2.3.5. Seçim Sistemi.....	74
SONUÇ	77

KAYNAKÇA.....	80
---------------	----

GİRİŞ

Siyasi sistem , “hükümet” veya “devlet”i teşkil eden resmi yasal kurumlar kümesidir. Bununla birlikte, daha geniş bir biçimde tanımlayacak olursak terim, siyasal davranışların yanı sıra, sadece devletin yasal örgütlenmesinin değil, aynı zamanda devletin nasıl işlediğini de kapsayan bir kavramdır. Siyasi sistem, bir dizi “etkileşim süreci” olarak bilinmekte, ekonomik sistem gibi diğer politik olmayan alt sistemler ile etkileşim halinde olan sosyal sistemin bir alt sistemi olarak görülmektedir.

Bu tezin temel amacı, Gürcistan Cumhuriyeti’nin bugünkü anayasasının öngördüğü hükümet sistemi ve bunun yanında da siyasi kurumların anayasal konumları, yetkileri ve birbirleri ile olan ilişkilerinin incelenmesi ve bir değerlendirmesinin yapılmasıdır. Bu tezde anayasal düzenlemelerin öngördüğü hükümet sistemi ışığında yasama, yürütme ve yargı organlarının yapıları, yetkileri ve karşılıklı ilişkileri ele alınmıştır. Yine, anayasal düzenlemelerin yanı sıra parti sistemi ve seçim sistemi de incelenmiş ve sonuç olarak çağdaş Gürcü hükümet sisteminin teorisi ve pratiği geniş bir biçimde ele alınmaya çalışılmıştır.

Çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Gürcistan’ın Birinci Dünya Savaşından günümüze kadar olan siyasi tarihi anlatılmıştır. Bu siyasi tarihte ülkenin çeşitli dönemlerdeki bağımsızlık mücadeleleri, işgal altındaki yıllarda çeşitli siyasi faaliyetleri, ülkede gerçekleşen devrimler ve bunlar gibi bir çok konu ayrıntılı olarak incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise devletin siyasi ve anayasal sistemlerinin yapısı, gelişimi ve işleyişi, siyasi konumların anayasa ile belirlenmiş olan görev ve yetkileri ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'IN SİYASİ TARİHİ

Avrupa ile Asyanın sınırında bulunan Gürcistan arazisinde tarih boyu kültürel ve siyasi gelişim devam etmiştir. Gürcü etnikli nüfus tarihsel gelişimin ilk aşamasında üç çayın – Kür, Rioni ve Çorohi çaylarının havzasında yerleşmişlerdir. Eski yazarlar bu nüfusun ayrı ayrı gruplarını çeşitli şekillerde adlandırmışlardır: kolklar, iberler, halipler, mosinikler, sasperler, makronlar, mosklar, taoklar, triller, tibarenler, abazklar; sonralar ise canlar, lazlar, svanlar, ekrler, kartlar ve s.

M.Ö. VI yüzyıldan itibaren yukarıda değindiğimiz arazilerde iki devlet – Kolkita ve Kartli devletleri yarandı. Daha sonra aynı arazide temelini Kolkita ve Kartli devletlerinin teşkil ettiği Gürcistan yarandı. (George Ançabadze vd. 2009: 2)

1801 yılında Rusya bölgede bulunan Kartli-Kaheti çarlığını feshederek kendine birleştirdi. Aynı yüzyılın başlarında diğer gürcü çarlıkları da Rusya'ya katılmayı kabul ettiler. Bu da onların daha sonralar tamamen ortadan kalkarak Rusya imparatorluğunun bir parçasına dönüşmeleri ile sonuçlandı.

1918 yılında Rusya imparatorluğu parçalandıktan sonra Gürcistan siyasi bağımsızlığını kazandı. 1921 yılının başlarında Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'nin yüzölçümü 93 bin km² teşkil ediyordu. Aynı yılın şubat ayında bolşevik Rusyası'nın gerçekleştirdiği işgal ve zorla sovyetleştirme eğilimleri çerçevesinde Gürcistan kendi nüfusunun önemli kısmını kaybetti. Bundan başka Rusya 1878 yılında Acaristan'dan başka kendine birleştirdiği bütün gürcü eyaletlerini Türkiye'ye vermişti. Saingilo Azerbaycan'a, Lore ise Ermenistan'a

katıldı. Gürcistan'ın yüzölçümü 69.7 bin km²'dek azaldı. Arazide üç yeni siyasi oluşum – Abhazya Özerk Cumhuriyeti, Acaristan Özerk Cumhuriyeti ve Güney Osetya Özerk Vilayeti yaratıldı. 1944'te Kuzey Kafkasya'daki Klهوري ilçesi ve Çeçen-İnguşetya'nın dağlık bölgesi dahil 6 bin km² alan Gürcistan'a birleştirildi. Ancak 1957 yılında bu araziler Rusya tarafından geri alındı. (Beruçaşvili, Davitaşvili ve Elizbaraşvili, 1999: 8)

1991 yılında, Sovyetler'in parçalandığı ve Gürcistan'ın bağımsızlığını kazandığı bir dönemde ülkenin Sovyet yıllarındaki sınırları resmen tanındı. Günümüzde Doğu Avrupa ile Batı Asya sınırında bulunan Gürcistan'ın yüzölçümü 69.7 bin km²'dir. Aynı zamanda Güney Kafkasya ülkesi olan Gürcistan kuzeyde Rusya, doğuda Azerbaycan, güneyde Ermenistan ve güneybatıda Türkiye ile sınırlara sahiptir. Batı sınırını ise Karadeniz teşkil etmektedir. Başkenti Tbilisi, nüfusu ise resmi verilere göre 3.7 milyondur. (Statistics Georgia, <http://www.statistics.ge/main.php?pform=145&plang=1>, 2018) Günümüzde Gürcistan'ın nüfusunu Gürcüler (%70), Ermeniler (%8), Ruslar (%6), Abhazlar (%2), Osetler (%3), Azeriler (%7), Acaralılar (%2) ve küçük etnik gruplar oluşturmaktadır. (Gürcistan, https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/281409916_Gurcistan_Yeni_Dunyanin_Dogu-Bati_Siniri_Georgia_The_East-West_Border_in_the_New_World_Era/links/55e5e78808aebdc0f58ba9a0/Guercistan-Yeni-Dunyanin-Dogu-Bati-Siniri-Georgia-The-East-West-Border-in-the-New-World-Era.pdf, 2018)

1.1. Birinci Cumhuriyet (1918-1921)

1.1.1. Birinci Dünya Savaşı ve Gürcistan

28 Haziran 1914 yılında Avusturya tahtının varisi Frans Ferdinandın öldürülmesi I Dünya Savaşının başlamasının en önemli etkeniydi. 1914 Temmuz Ağustos aylarında savaş resmen başladı. (Ançabadze vd. 2009: 364-366)

Savaşta Rusya'nın kendi büyük ordusunun yanısıra işgal edilmiş topraklardaki nüfus da Rusya taraftan savaşması için orduya çağrılmıştı. Gürcistan'dan savaşın çeşitli bölgelerinde savaşması için 200 binden fazla kişi orduya alınmıştı. Gürcistan'ın dünya savaşındaki rolü bununla da bitmemişti. 1914 yılının Ekim ayında Osmanlı İmparatorluğu Rusyanın Karadeniz kıyılarındaki limanlarına saldırdı. Rusya da buna karşılık aynı yıl 2 Kasım'da Osmanlıya savaş açtı. Gürcistan Rusya-Osmanlı savaşının ön cebhe ülkesine dönüştü. Bu da ülke nüfusuna aşırı zorluklar yarattı. Savaşın gidişatında Osmanlı ordusunun birlikleri Batumi'nin sahil kasabalarına girdiler.

Bu iki ülke arasındaki savaşta Gürcistan açısından tehlike 1914 yılı Aralık ayında Sarıkamış savaşında Rus ordusunun Osmanlı ordusunu yenmesiyle ortadan kalktı. 1915-1916 yıllarında Rusya-Osmanlı arasında cebhe savaşları devam etmekteydi, ancak şiddetli çatışma olmadığından Gürcistan için tehlike içermiyordu. (Ançabadze vd. 2009: 366-367)

Savaşın ülkeye açlık ve sefalet getirmesi nedeniyle Gürcistan halkı fazlasıyla rahatsızdı. Bu sırada ülkede yaşayan bir çok vatansever savaşçı Rusya İmparatorluğundan kurtulmak için en uygun ortam olarak

değerlendirmektedir. Onlar Almanya ile işbirliği sağlayarak bu amaca ulaşmak niyetindeydiler. Ancak bir taraftan da baskılardan ve sürgün olunmaktan çekinmekteydiler. Bu yüzden onlardan bazıları bu girişimde bulunmaktan çekindiler ve sadece Antanta ülkelerinin galip gelmesinin taraftarı olmakla yetindiler. Sosyal-demokratlar ve sosyal-federalistler de aynı şekilde hareket ettiler. 1914 yılı Ekim ayında Cenevrede “Gürcistan Milli Bağımsızlık Komitesi” kuruldu. Bu teşkilata üye olan vatanseverlerin temel amacı Gürcistanın bağımsızlığı için ülkede devrimci ruhu yükseltmek, ülkenin iyi silahlanmasını sağlamak ve Almanya ile iyi ilişkiler kurarak gelecekte elde edilecek olan bağımsızlık sürecinde bundan yararlanmaktır. Gürcistanda bulunan millidemokratlar da gizli olmak kaydıyla komitenin faaliyetine destek vermekteydiler.

1915 yılında GMBK Almanya hükümeti ve onun müttefikleriyle anlaşma imzaladı. Bu anlaşmaya göre Almanya ve müttefikleri savaşı kazanacakları takdirde Gürcistan’ın bağımsızlık mücadelesine destek verecek, amaca ulaşıldığı takdirde ise ülkenin bağımsızlığını tanıyacaktı. 1915 yılının sonlarında Bağımsızlık Komitesinin temsilcisi George Maçabeli Kutaisi’de Gürcistan siyasi partilerinin temsilcileri ile görüştü. Onlar Gürcistan’ın mümkün bağımsızlık mücadelesi konusunu masaya yatırdılar.

I Dünya Savaşının sonlarında, yani 1917-1918 yıllarında Avrupa siyasi haritasında bir kaç önemli değişim oldu. 1917 yılı Şubat-Mart aylarında Rusya’da demokratik devrim oldu ve bunun sonucunda Rusya’nın sonuncu imparatoru II Nikoloy Romanov tahttan istifa etti. Demokratik Rusya’nın başına geçici hükümet geçti. Devrim imparatorluğun bünyesinde yaşayan işgal edilmiş topraklardaki milletlerin özgürlük

kazanması için önemli bir şanstı. 1917 yılı Şubat devriminde sonra Gürcistan'ın da kendi kaderini tayin etme girişimleri artmaya başlamıştı. (Ançabadze vd. 2009: 367, 375)

1.1.2. 1917-1918 Yıllarında Bağımsızlığın Yeniden Kazanılması

4 Kasım 1917 yılında bolşevikler Peterburg'da darbe gerçekleştirdiler. Demokratik hükümet devrildi. Vladimer Ulyanov'un (Lenin) başında olduğu Bolşevik siyasi partisi hükumeti ele geçirdi. Bolşevikler Rusya'yı Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak ilan ettiler. Ancak sözkonusu yıllarda bolşevikler Güney Kafkasyanın hiç bir ülkesinde etkin değildiler. Gürcistan'da gürci sosyal-demokratlar, Ermenistan'da daşnaklar, Azerbaycan'da ise müsavatçılar gücü elinde bulunduran siyasi partilerdi.

Aynı yılda Güney Kafkasya ülkelerindeki hakim siyasi partilerin başında olan devlet adamları bir araya gelerek önemli kararlar aldılar. Rusyada darbe sonrası ülkede olan siyasi karmaşıklık yakın zamanda bölge ülkelerine de yansıtacağı için, sadece Güney Kafkasya ülkelerinin içinde bulunduğu merkezi bir kendiniyönetim kuruluşunun kurulması karara bağlandı.

14 Kasım 1917 yılında bölgede yeni Güney Kafkasya kendiniyönetim hükumeti – Zakafkasya Komisarlığı yaratıldı. Bu hükumetin başına ise gürci sosyal-demokratı Yevgeni Gegeçkori getirildi.

Üç ülkeyi – Gürcistan, Azerbaycan ve Ermesitan'ı kapsayan Zakafkasya, Bolşevik Rusyasından ayrıldı ve bağımsızlığını ilan etti. Zakafkasya Komisarlığı, Rusya'da herkes tarafından kabul edilen bir hükumet iktidara gelinceye kadar faaliyet gösterecekti. 6 Ocak 1918 yılında

Rusya’da demokratik seçki kanunu esasında seçilmiş Müessisler Meclisi bolşevikler tarafından feshedildi. (Ançabadze vd. 2009: 376)

Rusya’da Müessisler Meclisinin feshedilmesinden sonra Zakafkasya siyasi partileri yasama faaliyetini gerçekleştire bilen bir organ – Zakafkasya Seyminin kurulmasını karara bağladılar. Seym ilk başta Müessisler Meclisi seçimlerinde galip gelmiş, Kafkasyadan olan millet vekillerinden oluşturuldu. İlk toplantısını 10 Şubat 1918 yılında yaptı. Seym’in birinci başkanı Nikoloz Çkeidze seçildi. Seym’in ilk ve başlıca amacı Osmanlı devleti ile barış anlaşması imzalamaktı. Akaki Çkenkeli’nin başkanlığı ile barış görüşmeleri yapması için bir komisyon yaratıldı. Seym’in başlıca barış şartı 1914 yılındaki Rusya-Osmanlı sınırlarının yeniden kabulü ve Osmanlı hakimiyeti altındaki ermeni topraklara özerklik verilmesi ile ilgiliydi.

Bütün barış girişimlerine rağmen Osmanlı devleti 1 Nisan’da Batumi’ye girdi ve Güney Kafkasya ile Osmanlı arasında savaş başladı. Ordunun ve silahlanmanın yeterli seviyede olmaması ve Azerbaycan’ın Osmanlı ile savaşa girmek istememesi durumu daha da çıkmaza soktu. Zakafkasya halen formal olarak Rusya’nın bir parçası olarak kabul edilmekteydi ve bu da onun bağımsız olarak barış görüşmeleri yapmasını engelliyordu. 22 Nisan 1918 yılında Güney Kafkasya bağımsızlığını resmen ilan etti. Yeni devlet – Zakafkasya Demokratik Federal Cumhuriyeti yarandı. 28 Nisan’da Zakafkasya Cumhuriyeti hükümetinin başkanı ve dış işleri bakanı Akaki Çkenkeli Osmanlı devletinin Zakafkasya devletinin bağımsızlığını tanıdığı hakkında bilgi verdi.

Üç ülkenin bir devlette birleşmesi istikrarlı değildi. Dönemin uluslararası durumu da bu birlik için uygun değildi. Almanya, Osmanlı ve Antanta

devletleri Güney Kafkasya’da etkin olmak için mücadele içindeydiler. Böyle bir durumda üç ülkenin de tutumu bir birinden farklı oldu. Azerbaycan tarafını Osmanlı’dan yana, Ermenistan Antanta devletlerinden yana, Gürcistan ise Almanya’dan yana belirledi. Osmanlı Brest-Litovsk anlaşmasının şartları ile yetinmiyordu ve demiryolu hatlarının da onlara verilmesini talep ediyordu. Zakafkasya hükümetinin olumsuz yanıtına karşılık yeni topraklar ele geçirmekteydi. (Ançabadze vd. 2009: 377)

Milli güçler mevcut durumdan sıyrılma yolları bulmaya çalışıyorlardı. Gürcistan’ın az sayıdaki Silahlı Kuvvetleri Osmanlı saldırılarına karşı gelmek iktidarında değildiler. Bu yüzden de ülke Osmanlı’ya karşı Almanya’yı kullanma kararı aldı ve Almanya ile ilişkileri geliştirme yoluna başvuruldu. 1918 yılında Almanya Osmanlı-Güney Kafkasya ilişkilerine müdahale etmeye başladı.

26 Mayıs 1918 yılında Gürcistan Milli Konseyinin toplantısı yapıldı. Konseyin başkanı Noe Jordaniya idi. Noe Jordaniya toplantıda “Gürcistan Bağımsızlık Beyannamesi”ni okudu ve yeniden bağımsız devleti ilan etti. Toplantının yapıldığı binanın önüne toplanan halka 117 yıl sonra yeniden bağımsızlığın ilan olunduğu duyuruldu.

1.1.3. Bağımsız Devletçilik ve Demokratik Reformlar

Gürcistan’ın bağımsızlığını kazandığı ilk günden yeni hükümet devlet yapılanmasını Avrupa sistemini temel alacak şekilde kurma girişimlerine başladı. Siyasi sistem olarak demokrasi esas alındı. Ülke hükümetini koalisyon teşkil etmekteydi. Çünkü hükümet çeşitli partilerin temsilcilerinden oluşmaktaydı. Sekiz bakandan dördü sosyal-demokrat, ikisi sosyalist-federalist, biri milli-demokrat ve biri de sosyal-devrimci idi. Bağımsız Gürcistan hükümetinin birinci başkanı Noe Ramışvili oldu.

Bir ay sonra onun yerini Noe Jordaniya aldı. (Ançabadze vd. 2009: 378-380)

İlk başta ülkenin yasama organını Milli Konsey teşkil etmekteydi. 1919 yılının Şubat ayında bağımsız Gürcistan'ın yasama organının – Müessisler Meclisinin ilk çokpartitli seçimleri yapıldı. Müessisler Meclisi 2 yıllık faaliyeti döneminde gelecekte yapılacak reformlara zemin yaratacak bir çok kararlar kabul etti. Bunlar arasında aşağıdakiler özellikle önem taşımaktaydı: Vatandaşlık, gürci dili, Silahlı Kuvvetlerin oluşturulması ve geliştirilmesi, yargı, yerel yönetim gibi konulardaki kararlar.

Karmaşık sosyal-siyasi ortama rağmen eğitim, bilim ve kültürün geliştirilmesine önem verilmekteydi. 26 Ocak 1918 yılında Tbilisi Üniversitesi açıldı ve daha sonra Devlet Üniversitesi oldu.

Birinci Cumhuriyet hükümetinin iç politikası ülke nüfusunun haklarının savunulmasına yönelmişti. Devlet özellikle kötü durumda olan kesimin durumunun iyileştirilmesine önem vermekteydi. Bunun en önemli göstergesi ülkede tarım alanında aşamalı olarak reformların yapılmasıydı.

Sanayinin geliştirilmesi de özellikle önem verilen konulardan biriydi. Devlet yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi konusunda politika yürütmekteydi. Öncelik Alman yatırımcılarına verilmekteydi. (Ançabadze vd. 2009: 382-383)

1.1.4. Özerk Birimler ve Etnik Azınlıklar

Gürcistan Birinci Cumhuriyeti son derece zor bir jeosiyasi ortamda varlığını sürdürmekteydi. Ülkenin sınırları yakınında büyük devletler ya

yok olmakta ya da güçlenmekteydi. Bütün bunlara rağmen ülke kendi sınırları bütünlüğünü korumayı başardı.

Abhazya

Gürcistan arazisinin Abhazya bölgesi hem bolşevik Rusyası, hem de Beyazbirlikçi general Anton Denikin tarafından işgal tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Gürcistan hükümeti bu sorunu barışçıl yollarla çözmek istiyordu, ancak bunun mümkün olmadığını görünce gürcü ordusu birlikleri Abhazya'ya girmiş Rus Altın Ordusuna karşı savaşmaya gönderildi. 1918 yılının yazında gürcü ordusu Gagra, Adler, Soçi, Tuapse şehirlerini ele geçirdi. Çok geçmeden Beyazbirlikçi Rusya da Gürcistan'a komşu oldu ve Abhazya'yı işgal etmeyi kendine hedef belirledi. Ancak sonda Rusya'da olan iç savaşta Denikin'in ordusu yenildiği için herhangi bir bölgeyi işgal etmeye gücü kalmamıştı.

1919 yılı seçimleri sonucunda Abhazya Halk Konseyi kuruldu. Halkın oylaması sonucunda seçilen bu kuruluş 20 Mart 1919 yılında “ Abhazya Özerklik Beyannamesi”ni kabul etti.

Şida Kartli

1917-1920 yıllarında Şida Kartli'de osetinler arasında bölücülük hareketi baş kaldırdı. Onlara önce Beyazbirlikçi sonra ise Sovyet Rusyası silahlı yardım göstermekteydi. Harekatın başında duranlar diyarı Gürcistan'dan ayırdıklarını, yani orada rus hakimiyetini ilan ettiklerini açıkladıktan sonra gerilim en üst safhaya çıktı. Kendilerini devlet adlandıran bölücülerin ilan ettikleri kararlarında tarihi Şida Kartlinin bir bölümünün Sovyet Rusyasına birleştirildiği belirtiliyordu.

Birinci Cumhuriyet hükümeti Valiko Cugeli'nin başında olduğu Halk birliklerini Şida Kartli'ye gönderdi. Gönderilen birlikler Gürcistan Cumhuriyetinin iç işlerine karışmak isteyen dış güçleri durdurdular ve bölücülük hareketını ezmeyi başardılar. (Ançabadze vd. 2009: 384)

Acaristan

Jeosiyasi duruma göre Güneybatı Gürcistan'da da durum diğer bölgelerden farklı değildi. Brest-Litovsk anlaşmasında kendisine verilmesi kararı alınan Kars, Ardahan ve Batumi ile yetinmeyen Osmanlı devleti Ahalsih-Ahırkelek ilçelerini de Gürcistan'dan kopardı. Tarihi Mesheti Gürcistan Cumhuriyetinden uzaklaştırıldı.

Daha sonra Birinci Dünya Savaşında mağlup olan Osmanlı devleti Güney Kafkasya ve Gürcistan'ın yukarıda saydığımız bölgelerinden çekilmek zorunda kaldı. 30 Ekim 1918 tarihindeki Mudros anlaşmasına göre İngiltere ordusu Acaristan'a girdi. Bu zaman bir sıra gürcü vatansever aydınları bir araya gelerek Acaristan'ın tarihi vatanına – Gürcistan'a birleştirilmesi konusunda hemfikir olduklarının belirttiler. Bu büyük milli işin başında Memmed bey Abaşidze durmaktaydı. Ve sonuçta 31 Ağustos 1919 tarihinde Batumi'de yapılan kurultayda Acaristan'ın özerk olması şartıyla Gürcistan'a birleşmesi kararı alındı.

Bütün bunlardan başka, Gürcistan'da hakim parti olan Sosyal-Demokrat partisi ve ondan oluşan hükümet etnik azınlıkların haklarının korunmasına özellikle önem vermekteydi. 13 Eylül 1918 yılında Milli Konsey'e etnik azınlıkların oluşturduğu 26 üye atandı. (Ançabadze vd. 2009: 385)

1.1.5. Birinci Cumhuriyetin Batı – Avrupa Yönlü Dış Politikası

Gürcistan devletinin dış politikasının temel amacı ülkenin bağımsızlığını uluslararası alanda kabul ettirmektir. Birinci Dünya Savaşı hala devam etmekteydi. Gürcistan ve Kafkasya bölgesi üzerinde Osmanlı'nın, Almanyan'ın, Rusya'nın ve Antanta devletlerinin iddiası vardı. Gürcistan'da önce Almanya'nın etkisi yaranmaya başladı. Almanya ve onun müttefikleri Gürcistan'ın bağımsızlığını de-fakto tanıdılar.

Gürcistan hükümetinin kararıyla Gürcistan Cumhuriyetinin Temsilci Grubu kuruldu. Bu grup, Paris Barış Konferansında temsil edilen devletlere Gürcistanın uluslararası hukuka taraf olan bir devlet olarak beyen edilmesi ile yükümlüydü. Temsilciler Grubuna Nikoloz Çheidze ve İrakli Sereteli önderlik ediyorlardı. Grigol Rtshiladze, Nikoloz Çağeli, İvane Cavaxişvili, general İvane Odişelidze de Temsilciler Grubunun üyeleri arasındaydılar. Temsilciler Grubu 1919 yılının Mart'ından 1920 yılının sonuna kadar Paris Barış Konferansında çalıştı. Bu dönem içinde grup Rusya'ya içinde Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıması talebinin olduğu nota gönderdi ve bununla beraber yalnızca ekonomik temelli işler değil hem de konsolosluk faaliyetlerini yürüttü.

Gürcistan'ın bağımsızlığının uluslararası arenada tanınması temelde iki aşamada gerçekleşti. İlk olarak de-fakto tanıma, ikinci olarak ise de-yure, yani resmen tanıma. 12 Ocak 1920 yılında Birinci Dünya Savaşı galip devletler birliği Versal Konferansı'nda Gürcistan'ın bağımsızlığını de-fakto tanınması hakkında karar kabul etti. (Ançabadze vd. 2009: 387-388)

Galip devletler Gürcistanın bağımsızlığa can atmasını takdir ediyor, ancak bu bağımsızlığı de-yure tanımaktan kaçınıyorlardı. Onlar Kafkasya'yı ve Gürcistan'ı kendi toprakları olarak kabul eden Rusya'nın

vereceği tepkiden çekiniyorlardı. Ancak Sovyet Rusyasının 7 Mayıs 1920 yılında Gürcistan'ı resmi olarak tanınması durumları değiştirdi. Batı devletlerinin Gürcistan ile bağımsız ilişkiler kurması için zemin yaranmış oldu. Ve nihayet, 27 Ocak 1921 yılında Versal Konferansının Kararverici Konseyi İngiltere, Fransa ve İtalyanın da yardımlarıyla Gürcistan'ın bağımsızlığını de-yure tanıdı.

Gürcistan hükümeti ve siyasi elitesi güçlü müttefik devletlerin desteği ile geçmiş metropolyanın etkisinden kurtulmaya çalışıyorlardı. Böyle güçlü müttefikleri de sadece Batıda bulabilirdiler. Bu yüzden Gürcistan dış politikada tüm dikkatini Batı ile sıkı ilişkilerin kurulmasına yöneltmişti. Almanya'nın Gürcistan topraklarını terk etmesinden sonra Güney Kafkasya'da İngiltere'nin etkisi artmaya başladı. Hatta Versal Barış Konferansında ABD'nin bölgede koruyucu ülke olarak konumlandırılması da müzakere konusu olmuştur.

1920 yılının sonlarında ise Rusya'da başlamış iç savaş sona yaklaşmıştı ve bu savaş bolşevik hükümetinin galibiyeti ile sonuçlanmaktaydı. Bu durumda Kafkasya'da güç dengesinin Rusya lehine değişmesi Batının Gürcistan konusunda tutumunu da önemli ölçüde etkiledi. (Ançabadze vd. 2009: 388-390)

1.1.6. 1920-1921 yıllarında Gürcistan'ın Birinci Cumhuriyeti

1920 yılında iç savaşı kazanan Sovyet hükümeti eski Rusya İmparatorluğunun sınırlarını yeniden ülkenin sınırları olarak belirlemek yolundaydı. Nisan ayında XI Altın Ordu Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti topraklarına girdi ve işgal etti. Kasım ayında ise aynı ordu Ermenistan Cumhuriyetinin bağımsızlığını ortadan kaldırdı. 1918-1921 yıllarında Rusya bir kaç kez Gürcistan'ı işgal etmeye çalıştı. Rusyanın

Gürcistan'daki dayanak noktası olan bolşevikler ise ülkenin çeşitli yerlerinde devlet lehine gösteriler teşkil etmekteydiler.

1920 yılının Nisan ayında Rusya Azerbaycan'ı işgal ettikten sonra Gürcistana karşı da işgal yolunda harekete geçti. XI Altın Ordu Azerbaycan'dan Gürcistan'a doğru hareket etmeye başladı, ancak Gürcistan ordusuna mağlup olarak geriye çekildi. Gürcistan'daki bolşevikler de devlet lehine gösteriler aracılığı ile iç savaş çıkarmak konusunda başarılı olamayınca, Rusya Gürcistan'a karşı farklı taktik uygulamaya başladı. XI ordunun Gürcistan Silahlı Kuvvetleri tarafından geri püskürtülmesinden sonra Rusya büyük çaplı silahlı çatışmaya girmek istemiyordu. O dönemde Rusya hem de Polonya ile savaş içindeydi. Bu yüzden Gürcistan ile ilişkileri barış yoluyla düzenlemeye karar verdi.

7 Mayıs 1920 yılında Sovyet Rusyası ile bağımsız Gürcistan arasında barış anlaşması imzalandı. Rusya-Gürcistan anlaşmasını Rusya dış işleri bakanının yardımcısı Lev Karakan ile Gürcistan'ın Rusya'daki büyükelçisi Grigol Uratadze imzaladılar.

Barış anlaşmasının imzalanmasına rağmen Rusya İmparatorluğunun bolşevik hükümeti Gürcistan'ın işgal edilmesi fikrinden dönmüş değildi. Onlar yalnızca müsait bir uluslararası ortamın yaranmasını beklemekteydiler. Birinci Dünya Savaşından sonra zayıflamış Avrupa da Gürcistan'ı savunacak güçte değildi. (Ançabadze vd. 2009: 396-398)

Gürcistan'a karşı müdahale 1921 yılı Şubat ayında Lori tarafsız bölgesinde, Gürcistan-Ermenistan sınırında başladı. Gürcistan askerleri Lori bölgesinden 13 Şubat'ta çekilmeliydiler. Ancak 11 Şubat'ta rus kolonistlerinin köylerinde Gürcistana karşı "isyan" başladı. İsyanla

mücadele etmek için 16 Şubat'ta Gürcistan Devrim Komisyonu kuruldu. Komisyon bu konuda Moskova'dan yardım istedi, ancak bu hukuki başvuru gecikmişti. 11 Şubat'ta Rusya'nın Altın Ordusu artık savaşa başlamıştı. Gürcistan ordusu düşmana karşı mücadele etmekteydi. Kocori-Tabakmela bölgesinde Tbilisi'nin savunması için şiddetli savaşlar oldu. Ancak düşmanın üstün sayılı askeri gücü Kaheti yolu ile Tbilisi'ye yaklaşmayı başardı. Gürcistan ordusunun kuşatmaya düşme tehlikesi vardı. Ordunun baş kumandanı George Kvinitadze daha sonra ülkenin derinliklerinde Rusya ordusuna darbe vurmak amacıyla Tbilisi'yi terk etti. 25 Şubat 1921 yılında XI ordu Tbilisi'ye girdi. Ancak daha sonra Rus ordusuna darbe vurmak mümkün olmadı. 25 Şubat'ta Moskova'ya gönderilen mektupta “ Yaşasın Sovyet Gürcistanı!” ifadesi yer almıştı. 18 Mart 1921 yılında Gürcistan Cumhuriyeti Müessisler Meclisi üyelerinin bir kısmı ile birlikte ülkeyi terk etti ve Paris'te yerleşti.

Birinci Cumhuriyet devrildi. Sovyet Rusyası güç yolu ile Gürcistan'ı işgal etti ve Sovyet yönetim sistemini kurdu. (Ançabadze vd. 2009: 398-404)

1.2. İkinci Cumhuriyet (1921-1991)

Rusya'nın Merkezi Komite gibi bilinen hükümetini ve işgal edilmiş Ukrayna'yı, Belarusya'yı, Orta Asya ve Güney Kafkasya ülkelerini Komünist Partilerin başında duranlar yönetmekteydiler. Bolşevikler ülkelerde başka partilerin mevcudiyetini yasaklamış ve tekpartili komünist diktatörlüğü kurulmuştu.

17 Şubat 1921 yılında Moskova'da Gürcistan Devrim Komitesi kurulmuştu. En önemlisi ise isyan etmiş emekçilere destek için Sovyet

Rusyasından yardım isteyen ve Altın Ordunun Gürcistan topraklarına girmesine sebep olan bu komite olmuştur. Sovyet ordusu ülkeye girdi ve işgal etti. 26 Şubat'ta Devrim Komitesi hükümetin ele geçirildiğine dair dekret kabul etti. Devrim Komitesi kağıt üzerinde hükümetin üst organını temsil ediyordu, ancak gerçekte ise işgalci hükümetin yüzüydü. Bu komite bağımsız şekilde karar alamamaktaydı. Çünkü hem Rusya Komünist Partisinin Merkezi Komitesinden, hem Komünist Partinin Kafkasya bürosundan, hem de Gürcistan Komünist Partisinden emir almaktaydı.

11 Mart 1921 yılı dekretinde Devrim Komitesi Gürcistan Demokratik Cumhuriyetinin (Birinci Cumhuriyetin) ordu ve halk birliğinin feshedildiğini ilan etti. Onun yerine Altın Ordu birliklerinin kurulmasına başlandı. (Ançabadze vd. 2009: 405-406)

24 Mart 1921 yılında Gürcistan Devrim Komitesi halk tarafından demokratik ve eşit seçimlerle seçilmiş Müessisler Meclisinin feshedildiğini açıkladı. Bu kanunsuz işlemten sonra Gürcistan Devrim Komitesi yasama, yürütme ve yargı organlarının işlevlerini tek başına yerine getirmekteydi. Rusya örneğinden esinlenerek Halk Komisyonu kuruldu. Gürcistan Demokratik Cumhuriyetinin yargı sistemi feshedildi ve Halk Yargıçlarının Geçici Komisyonu kuruldu.

21 Mayıs 1921 yılında Sovyet Rusya ile Sovyet Gürcistan'ı arasında "İşçi-köylü ittifakı anlaşması" imzalandı. Her iki ülke bir birinin egemenliğini ve kendi kaderini tayin etme haklarını tanımaktaydılar. Bundan başka iki ülke arasında askeri ve tarım alanlarında ilişkiler kuruldu. Rusya yerli Altın Ordu birliklerinin kurulmasında Gürcistan'a yardım edeceğini belirtti.

Gürcistan Devrim Komitesinin kurulmasından sonra Tbilisi, Abhazya, Acarıstan ve Güney Osetya Devrim Komiteleri de kuruldu. Devrim Komitelerinin kurulması geçici tedbirlerdi ve ülkeyi Sovyet sistemine geçide hazırlamak amacı taşıymaktaydı. 1921 yılı Kasım ayında seçimlere hazırlık başlamaktaydı. 10 Aralık'ta Tbiliside Sovyetin ilk toplantısı yapıldı. Sovyetlerin ilk kurultayı 21 Mayıs 1922 tarihinde yapıldı. Orada 380 temsilci bulunmaktaydı. Kurultay Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin ilk anayasasını kabul etti. Merkezi Yasama Komitesi seçildi ve Gürcistan Devrim Komitesi faaliyetini durdurdu.

1921-1922 yıllarında Sovyet hükümetinin kurulmasında sonra Gürcistan'da üç özerk birim yaratıldı: Abhazya ve Acarıstan Sovyet Özerk Cumhuriyetleri, Güney Osetya Özerk Vilayeti. Güney Osetya Şida Kartli'nin bir kısmında, nüfusunun büyük çoğunluğunu gürcülerin teşkil ettiği Sapavalandn'un, Samaçablo'nun ve Ksani'nin arazisinde yaratıldı. Vilayetin bünyesine Os köyleri ile birlikte 40 gürcü köyü ve bir şehir (Shinvali) verildi. Bu arazilerde 1921 yılında 20 bin gürcü ve 1110 os yaşamaktaydı. (Ançabadze vd. 2009: 406-409)

SSCB'nin (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) yaranması

Rusya'nın komünist hükümeti yeni federal devletin kurulması yönünde girişimlere başlamıştı. Sözde bu federal devlet, bütün devletlerin eşit hukuk ilkesi çerçevesinde ve müttefik olarak birleşeceği bir yapı olacaktı.

30 Aralık 1922 yılında yeni devletin – Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yaranması ilan edildi. Bu devlet ilk başta beş müttefik cumhuriyetin birleşmesinden yaranmaktaydı: Rusya, Belarusya ve Güney Kafkasyanın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri. Güney Kafkasya

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerine Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan aitti. Gürcistan müttefik cumhuriyet statüsünü resmi olarak yalnız 1936 yılı Anayasası ile kazandı.

Gürcistan'da rus sosyalizminin yapılandırılması

Bolşevik hükümeti 20. yüzyılın ortalarında Sovyetler Birliğinde sosyalist sistemin kurulması yönünde proje hazırladı. Bu proje üç aşamadan oluşmaktaydı: birincisi ülkenin sanayileştirilmesi; ikincisi kolektifleştirme; üçüncüsü ise medeni devrimdi. Her üç aşama güç yoluyla, ahaliyi ve cemiyeti zorlama yoluyla gerçekleştirilecekti. (Ançabadze vd. 2009: 409-410)

Sovyetler Birliğinde sanayileşme denildiğinde özellikle ağır sanayi kast edilmeydi. Bu aşama kapitalist ülkelerin hiç bir yardımı, borç ve yatırımı olmadan gerçekleştirilmeliydi. Birliğin bütün cumhuriyetlerinden nüfuslarının fiziki, maddi veya maliye faktörlerini ortaya koymaları istendi. Hükümet insanların büyük sanayi tesislerinde, işletmelerde ve demiryolu inşaatında kendi istekleri ile çalışmasını sağlayacak bir psikolojik ortam yarattı. 1927-1937 yıllarında bir çok büyük işletmeler inşa edildi. 20. yüzyılın 30'lu yıllarında Gürcistan milli gelirinin 75%'ni sanayi teşkil etmekteydi. Bu yıllarda Gürcistan'da sosyalizm projesinin ikinci aşamasına – kolektifleştirmeye geçildi. Köyün zengin ve orta tabakasındaki köylülerin toprakları güç yoluyla ellerinde alındı. Ülkenin tüm yararlı toprakları hükümetin mülkiyetine geçti ve köylüler kolektif çiftliklerde (kolhozlarda) çalışmaya teşvik edildi. Kolhozlarda mecburen birleşmiş köylüler artık kendi topraklarını değil devletin mülkiyetinde olan toprakları ekmekte ve devlet tarafından belirlenmiş maaşlar almaktaydılar. Özel mülkiyet olarak köylüye sadece

küçük bahçeler bırakıldı ve buradan elde edilen mahsul minimum talebi bile karşılamıyordu. Devlet köylünün emeği sonucunda elde edilmiş mahsulün sahibine dönüşmekteydi. Ülkede toprakların zorla ellerinden alınmasına karşı çıkan ve mücadele edenler sürgün ediliyorlardı. Kolektifleştirmenin en önemli sonucu, köylülerin sosyal ve mülkiyet açısından eşitleştirilmesi oldu. (Ançabadze vd. 2009: 410)

Sosyalizm projesinin üçüncü aşamasının – “medeni devrim”in en önemli amacı burjuvazi kültürünü ortadan kaldırılması ve sosyal kültürün kurulmasıydı. Kültür ve işçiliğin bütün dalları sosyal realizm metodu ile gelişmekteydi. Bu metod işçiye bağımsız düşünmeyi yasaklamakta ve onun sadece devlet tarafından verilen mevzuları işlemesini sağlamaktaydı. Yazar, ressam veya besteci kolhoz emeyine, sanayileşme sürecine veya Komünist Partisine övgüler yağdıracak şekilde faaliyet göstermeliydiler. Medeni devrim sonucunda insanlara kolektif şekilde okuma, yazma öğretildi. Sovyetler Birliğinin milli değerlerini muhafaza edecek insanlar yetiştirmek başlıca görevlerden biriydi. Bu görevin temel amacı ise ayrı ayrı milletlerin milli kültürlerini yok etmek, onları rus halkına birleştirmektir.

30’lu yılların sonunda sanayileştirme, kolektifleştirme ve medeni devrimin başarıyla gerçekleştirilmesi sonucunda Sovyetler Birliği cemiyet ve sisteminin – sosyalizmin tamamen kurulduğu ilan edildi.

1.2.1. 1924 Yılı İsyanı

1921 yılı Şubat-Mart aylarında Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti Altın Ordu tarafından işgal edildi. Hükümet, üyeleri bolşevik-komünistler olan DK’nın eline geçti. Onlar Rusya Komünist Partisinin komutaları ile hareket etmekteydiler. Sözedilen yıldan itibaren ülkenin çeşitli yerlerinde işgalcilere karşı itiraz dalgası başladı. Onlar arasında şiddetine

ve ölmüş insan sayısına bakıldığında en büyüğü 1924 isyanı olmuştur. 1922 yılında siyasi partiler isyana rehberlik edebilmek için Gürcistan Bağımsızlık Komitesinde birleştiler. Askeri operasyonları planlamak ve denetlemek için Askeri Merkez de yaratıldı. Askeri Merkez iki yıllık bir dönemde faaliyetini gizli bir şekilde yürütmüştür. Onun Azerbaycan, Ermenistan ve Kuzey Kafkasya halkları ile iletişim kurmak girişimleri de olmuştur. (Ançabadze vd. 2009: 414-415)

Hükümet casusların desteği ile bir kaç kez isyan rehberlerini tutuklamış ve kurşuna dizmişti. Ancak bütün bunlara rağmen giden rehberlerin yerine yenileri gelmekteydi. İsyanın ilkin tarihi 17 Ağustos 1924 yılı olarak belirlenmişti. Bundan 10 gün önce hükümet rehberlerden birini – Valiko Uğeliyi tutukladı. Bu olay rehberlerin planlarını alt üst etti. İsyan yine de yapılacaktı, ancak tarih 29 Ağustosa ertelendi. İsyancılar tedbir almak amacıyla isyanın merkezini Tbilisi'den uzağa, yani Kakutsa Çoloğaşvili'nin askeri kampına taşıdılar. Tarih geldiğinde isyan yapıldı ancak uzun süren mücadelen sonra Rus ordusu isyancıları mağlup etti.

İsyanın boğulmasından sonra hükümet isyancılara ve şüphelilere ciddi baskı uyguladı. Kaheti'de, Tbilisi'de, Çiatura'da binlerce insanı kurşuna dizdiler. Bütün baskılardan sonra 4 bin kişi öldü. Ölenlerin çoğu işçi ve köylülerdi.

1.2.2. İkinci Dünya Savaşı ve Gürcistan

1941 yılının yaz ve sonbahar mevsiminde faşist Almanyası Sovyetler Birliğinin Avrupa bölümünü ele geçirdi ve işgalcilik rejimi kuruldu. Adolf Hitlerin faşist hükümeti tarafından fiziki yok edilen ve sürgüne gönderilen rus, ukraynalı ve belaruslar işgalcilere karşı savaşa başladı. Mücadelenin başında duran Sovyet Güvenlik Komitesinin rehberi İosif Stalin'di.

Bu savaşta doğal olarak Gürcistan da Sovyetler Birliğinin bir paręası olarak savaşa girmiş oldu. Savaşa girilmesine rağmen henüz 1942 yılına kadar Gürcistan topraklarında her hangi bir askeri olay yaşanmamıştı. Ancak 1942 yılının yazında almanlar Abhazya'yı ele geçirdiler. 1941-1945 yıllar arasında Gürcistan'dan 700 bin insan savaşa gönderildi. Onlardan 300 bini geri dönmedi. Dvşlerin bir kısmı gürcü birliklerinde, çoğunluğu ise sovyet ordusunun bünyesinde dvşyorlardı. Gürcü dvşleri Avrupanın bir kaç ülkesinin işgalden kurtarılmasındaki dvşlerde de bulundular. (Anęabadze vd. 2009: 428-429)

Bütün bunlardan başka savaş başlar başlamaz gürcü siyasi düşünürleri, savaşı Sovyetlerin kaybetmesi halinde Gürcistan'ın bağımsız olma ihtimalinin de bulunduğunu belirttiler. Gürcü sosyal-demokratları nasist Almanyası ile ağıkta işbirliği yapmaktan kağınsalarda savaşı Almanya'nın kazanmasına yardım etmeye ęalıřıyorlardı. Milli-demokratların Almanya'nın askeri ve siyasi organları ile ilişkeleri mevcuttu. Onlar Gürcistan konusunda Almanya'da ilgi uyandırmaya ęalıřmaktaydılar. Bu işte en önemli rolü Almanya ordusunun generali şalva Mağlakelidze stlenmekteydi.

Almanya'nın "Tamar I" ve "Tamar II" birlikleri gürcü mülteci ve askeri esirlerinden oluşmaktaydı. Kafkasya'da dövüşmek için özel bir birleşme – "Bergman" , yani "Dağlı" yaratıldı. Bu birliğe bir gürci, bir Kuzey Kafkasya ve bir Azerbaycan birliği dahil edildi. 1943 yılında Kafkasya'daki savaşın kaybedilmesinden sonra bu birlik önemini kaybetti. 1941 yılında almanlar işgal edilmiş Polonya arazisinde gürcü birlikleri kurdular. Bu birliklerden ikisi "bergman" ile birlikte Kafkasya'daki dvşlerde bulunmuşdu. Diğer bir birlik adanın

ingilizlerden savunulması amacıyla Hollanda'nın Teksel adasına gönderildi. Bundan başka gürcüler Almanya'da olan Sovyet esirlerinden oluşan birliklerde de dövüşmekteydiler. Bu dövüşçülerin yarısı Almanya'nın savaşta yenilmesinden sonra Doğu Avrupaya giren Altın Ordu tarafından ölümlerle cezalandırıldı, diğer yarısı ise ABD'ye kaçtı. Sovyetlere dönmüş bazı birlik dövüşçüleri ise ömürlerini hapiste ve sürgünde geçirdiler. (Ançabadze vd. 2009: 429, 431)

1941 yılından başlayarak gürcü aydınları sistemli olarak bir birleriyle görüşmekteydiler. Onlar Almanya'nın galibiyeti halinde nasıl davranacaklarını, yeni devletle ilişkilerini nasıl kuracaklarını tartışmaktaydılar. Bu faaliyetler 1943 yılında Almanya'nın Kafkasya'ya doğru hareket etmesinin zayıflamasından sonra durduruldu. Bundan başka 1941 yılında üniversite öğrencileri kendi aralarında gizli bir teşkilat kurdular. Bu teşkilatın amacı aydınlardan farklı olarak Gürcistanın azat edilmesiydi. Daha sonra açığa çıkan bu teşkilatın üyeleri hapse atıldılar. Onlardan 17'si öldürüldü. Bir kısmı da sürgün edildi. (Ançabadze vd. 2009: 431)

1.2.3. Savaş Sonrası Dönem ve Milliyetçiliğin Yükselişi

1953'te Stalin'in ölümünden sonra, Gürcü milliyetçiliği canlanmış ve Moskova'da merkezi hükümetin emirlerine karşı verilen mücadeleye yeniden başlanmıştır. 1950'lerde, Sovyet lideri Nikita S. Kruşçev'in önderliği altındaki reformlar ekonomik otoritenin Moskova'dan cumhuriyet düzeyindeki yetkililere kaydırılmasını da içeriyordu, ancak Rus Kruşçev'in Stalin'i reddetmesi Gürcistan'da bir tepkiye yol açtı. 1956'da Kruşçev'in "De-Stalinization" politikasına karşı gösterdikleri tepki yüzünden yüzlerce Gürcü öldürüldü. Uzun bir süre sonra birçok Stalin anıtı ve yer adı – bunun yanı sıra Tbilisi'nin kuzeybatısında, Gori

kasabasında Stalin'in doğum yerinde inşa edilen müze yıkıldı. Mikhail S. Gorbachev'in 1980'lerin sonlarındaki “glasnost” politikası Stalin'e yönelik eleştirileri kabul edilebilir hale getirdi ve Stalin'in Gürcistan'a karşı işlediği suçların tamamı Gürcistan'da bilinir hale geldi. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

1955-1972 yılları arasında Gürcü komünistleri, siyasi görevlerde yer almak ve Gürcistan'daki diğer etnik grupların etkisini azaltmak için “ademi merkezleşme” yöntemini kullandılar. Buna ek olarak, girişimci Gürcüler, tüm çıktıkları "kitaplardan" arındırılmış fabrikalar yarattı. 1972'de Gürcistan liderlerinin önderliğinde uzun süredir devam eden yolsuzluk ve ekonomik verimsizlik, Moskova'yı Eduard Şevardnadze'yi Gürcü Komünist Partisi'nin ilk sekreteri yaptırdı. Şevardnadze, Komünizm Gençlik Birliği (Komsomol) saflarına yükselerek 1961'de il düzeyinde parti birinci sekreteri oldu. 1964-1972 yılları arasında Şevardnadze, Gürcistan polisini İçişleri Bakanlığı'ndan denetledi ve orada cesur bir yetkili olarak tanınmaya başladı.

Nisan 1989'da, Sovyet birlikleri Tbilisi'deki hükümet binasında bir gösteri düzenlemişlerdi. Belli olmayan koşullar altında, çoğu kadın ve çocuk olmak üzere yirmi gürcü öldürüldü. Askeri yetkililer ve resmi medya, göstericileri suçladı ve muhalefet liderleri tutuklandı. Gürcü halkı öfkelenendirildi. Huzuru geri getirmek için Şevardnadze Gürcistan'a gönderildi. Patiaşvili'nin yerine geçmek için Devlet Güvenlik Komitesi Şube başkanı olarak Givi Gumbaridze yerleştirildi.

Kamuoyu araştırmaları, yenilenen milliyetçi bir coşku ortamında, nüfusun büyük çoğunluğunun Moskova'dan derhal bağımsızlık taahhüt ettiğini belirtti. Komünist Parti gözden düşmüş olmasına rağmen, resmi

iktidar araçlarını kontrol etmeye devam etti. Nisan Trajedisini takip eden aylarda muhalefet, komünist iktidarın altını oymak ve fiilen Sovyetler Birliği'nden ayrılmak için grevleri ve diğer baskı biçimlerini kullandı. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

1.2.4. Sovyet Sisteminin Kriz Dönemi ve Gürcistan

Sovyetler Birliği tarihinde 1965-1985 yılları durgunluk devri olarak hatırlanmaktadır. Bu dönemde devletin en önemli amacı “planların” gerçekleştirilmesiydi. Ağır sanayiye ve silahlanmaya yönelmiş ekonomi, ahalinin en basit taleplerini bile karşılayamaz duruma gelmişti. Düşük maaş, çözülmemiş mülkiyet problemleri, yardımların yeterli olmaması gibi sorunlar en belirgin örneklerdi. Ülkede yolsuzluk ve proteksionizm daha da artmıştı. Bütün bunlara rağmen Sovyetler Birliği dışarda hala kendi gücünü ispatlamak peşindeydi. 1968 yılında Çekoslovakya’da başlamış demokratik yenidenyapılanma girişimi engellendi, 1979 yılında ise Sovyet askerleri Afganistan’daki prosovyet rejimine destek vermek için ülkeye girdiler.

1975 yılı Temmuz-Haziran aylarında Helsinki şehrinde Avrupanın 35 ülkesinin, ABD ve Kanadanın devlet başkanlarının toplantısı yapıldı. Toplantıda ülkelerin bir birleri ile ilişkilerinin düzenlenmesine ilişkin anlaşma imzalandı. Sözedilen anlaşmanın taraf ülkelerinden biri de Sovyetler Birliğiydi. Bu anlaşmayla o, ülkede insan haklarının korunması ve komünist karşıtı teşkilatların mevcutluğuna izin vermeli oldu. Bundan sonra ülkede bağımsız ve açık faaliyet gösteren teşkilatlar yaranmaktaydı. Bu tip teşkilatların çoğunun temel amacı insan haklarının korunmasıydı. Mayıs 1976’da Moskovada SSCB’nin Helsinki anlaşmasının şartlarını yerine getimesi için yardımcı gruplar yaratıldı. Sovyetler Birliği ülkelerin çoğunda yaratılan bu Helsinki grupları, 14

Ocak 1977 yılında Gürcistan'da da kuruldu. Bu gruplar bir birleri ile cumhuriyetlerde farklı düşünen insanların siyasi ve hukuki kontrölü, mevcut siyasi durum ve problemler konusunda bilgi paylaşımında bulunmaktaydılar. (Ançabadze vd. 2009: 436-437)

Gürcistan Helsinki grubu Zviad Gamsakhurdia, Merab Kostava, Viktor Rtskhelidze ve Grigol Goldberg tarafından kurulmuştu. 1977 yılında grub üyeleri tutuklandılar. Mahkemede grubun rehberleri bazı kanundışı faaliyetlerin olduğunu itiraf ettiler. Büyük ölçüde faydalı faaliyetlerine rağmen Gürcistan'ın Helsinki grubu geniş halk desteğine ve bir nebze “gizliliğin” ortadan kaldırılması fikrine ulaşamadı.

Gürcistan'da 14 Nisan 1978 yılında yeni anayasa tasarısı tartışılmıyordu. Toplantının başlayacağı tarihe kadar yeni tasarının lehine olan bölgelerde küçük toplantılar yapıldı. Toplantıdan bir kaç gün önce Tbilisi Devlet Üniversitesinde ve diğer yerlerde gürcü dilinin devlet dili olarak kalmasını savunan gösteriler yapıldı. 14 Nisan göstericileri parklarda toplanmakta ve polis karşı çıkmasına rağmen merkez sokaklara doğru yürümekteydiler. Onlar kendi fikirlerini hükumete kabul ettirene kadar durmadılar. Bu olaydan sonra her yıl 14 Nisan Gürcistan'da dil günü olarak kutlanmaktadır. 1978 olayları milli hareketin ve toplumun geliştiğinin en önemli göstergesiydi. (Ançabadze vd. 2009: 437-440)

1.2.5. Gürcistan Devlet Bağımsızlığının Yeniden Kazanılması

XX yüzyılın 80'li yıllarında Sovyetler Birliği ve onun bünyesinde sosyalist rejimli devletler batının yüksek gelişmiş ülkeleriyle rakabette mağlup olmaktaydılar. 1985 yılında SSCB KP'nin genel sekreteri Mihail Gorbaçov sovyet sistemini kurtarmak amacıyla radikal yenidenyapılanma başlattı. Böyle bir durumda Sovyet devletlerinde milli hareketler başladı ve SSCB'nin parçalanması şart oldu.

Gürcistan’da, başlamış milli harekata rehberlik etmeye çalışan siyasi partiler yarandı. 1987 yılında devlet lehine düşünen insanlar hapisten çıktı ve sürgünden geri döndüler. 11 Ocak 1987’de ilk legal, ancak kayda alınmamış olan “İlya Çavçavadze Cemiyeti” kuruldu. Bu kuruluşun temel amacı milletin haklarını savunmak ve gürcü etniğini korumaktı. Daha sonra Milli-Demokratik Parti ve Milli Adalet Partisi kuruldu. İlk gösteri aynı yılın sonlarında Didube Yazarlar ve Halk Figürleri Parlamentosunda yapıldı. Bu gösteri 1937 yılında öldürülmüş vatanseverlerin anısı şerefine yapıldı. Gösteri teşkilatçıları ve üyelerini Devlet Güvenlik Komitesi ve polis işçileri dağıttılar.

1988 yılında SSCB KP’nin genel sekreteri tarafından verilmiş SSCB anayasasına değişiklik teklifi bir hayli heyecana sebep oldu. Bu teklifte devletlerin SSCB’den ayrılması kararını ali devlet organları vere bilecekti. Ancak daha sonra bu ihtimal yalan oldu. Aynı yıl Kasım ayının 23’de Tbilisi’de, Rustaveli caddesinde, Hükümet evinin önünde milli-demokrat partisinin küçük bir grubu önerilen anayasa değişikliğinin kabul edilmesini talep eden açlık grevine başladılar. Grevin ikinci gününde Milli Adalet Partisi üyeleri de onlara katıldılar. Gösteri 29 Kasım’a kadar devam etti. Rustaveli caddesi trafiğe kapatılmıştı. Her gün bir kaç saat boyunca mitingler yapılmaktaydı. Gösterinin dördüncü gününde artık 400’e kadar insan açlık grevi yapmaktaydı. Bu gösteri Sovyetler Birliği kapsamında büyük ses getirdi, ancak anayasadaki değişiklik teklifi gelecekteki daha büyük sorunlara yol vermemek maksadıyla kabul edilmedi. (Ançabadze vd. 2009: 440-442)

18 Mart 1989 yılında Lihni köyünde toplanmış 50 binden fazla adam Abhazya’ya müttefik cumhuriyet statüsünün verilmesi için Moskova’da yapılan XIX Parti Konferansı ve SSCB KP’nin Merkezi Komitesine

bildiri gönderdiler. 3 Nisan'da Sukhumi'de Abhazyanın gürcü nüfusu tarafından miting yapıldı. İkinci günden Tbilisi'de toplu gösterilerin yapılması kararı alındı. 4 Nisan'da Hükümet Evinin önünde toplanmış göstericilerin ilk sloganı Abhazya özerkliğinin ortadan kaldırılmasıydı, ancak daha sonra bu sloganın yerini Gürcistanın bağımsızlığının kazanılması sloganları aldı. Yeniden onlarla insan açlık grevine başladı. Rustaveli caddesinde gündüz gece binlerce insan durmaktaydı. 8 Nisan'da Komünist Partisinin üyesi Moskova ile "anlaşma"dan sonra gösteriyi dağıtmak kararı aldı. Zakafkasya askeri vilayetinin birlikleri ve SSCB iç birlikleri bu yönde görevlendirildiler. 9 Nisan'da bölgeye gönderilmiş askeri birlikler göstericilere saldırdılar. 16'sı kadın olan 19 mitingçi öldürüldü, 2 binden fazlası gaz bombasından zehirlendi. (Ançabadze vd. 2009: 443, 445)

9 Nisan'dan sonra tekpartili sistem ile seçilen Ali Organ artık gürcü halkının isteklerini ifade etmiyordu. Artık gündem çokpartili seçimlerin yapılması olmuştu. 1990 yılının Mart'ında milli antisovyet birliklerin toplantısı yapıldı. Konferansın temel amacı Kordinasyon Sovyetinin kurulmasıydı. Bu toplantıda iki bir birinden farklı siyasi pozisyon oluştu: Zviad Gamsakhurdiya'nın etrafında toplanan kitle Sovyet yasalarını kullanmayı, seçimlere katılmayı, Gürcistan'ın SSCB'nin bünyesinden ayrılması için bu yolla kurulmuş hükümeti kullanmayı önemli saymaktaydı; ikini grub ise Sovyet ordusu Gürcistantan'ı terk etmeden seçimlere katılmayı mümkünsüz saymaktaydı. İkinci grubun girişimi ile aynı yılın Eylül ayında Sovyet ordusunun ülkeden çıkartılmasını, bağımsızlığın yeniden ilan edilmesini ve Sovyet sisteminin tümüyle ortadan kalkmasını talep eden Milli Kongreseçimleri yapıldı. Ali Sovyet kamuoyunun etkisiyle 25 Şubat 1921 yılından sonra kabul ettiği bütün

yasaları ortadan kaldırdı. 25 Şubat 1921 yılından başlamış Sovyetleşme “işgal” ilan edildi ve 28 Ekim 1991 yılında Ali Sovyette çokpartili seçimlerin yapılması karara bağlandı. Bu tarihte yapılan seçimlerde Zviad Gamsakhurdiya'nın liderliğindeki “Özgür Gürcistan” bloğu galip geldi. Gürcistan'da tekpartili komünist diktatörlüğü ortadan kaldırıldı. 31 Mart 1991 yılında Referendum yapıldı. 9 Nisan 1991 yılında Ali Sovyet Gürcistan'ın yeniden bağımsızlığını kazandığını ilan etti. 26 Mayıs'ta yapılan ilk cumhurbaşkanı seçimlerini Zviad Gamsakhurdiya kazandı. (Ançabadze vd. 2009: 445)

1.3. Üçüncü Cumhuriyet (1991-günümüz)

1.3.1. Gamsakhurdia Döneminde Yönetim Mücadelesi

Mayıs 1991'de Gamsakhurdia, bir Sovyet cumhuriyetindeki ilk cumhurbaşkanlığı seçiminde Gürcistan'ın (seçimlerde oyların %86'sından fazlasını alarak) cumhurbaşkanlığına seçildi. Seçimleri Gürcistan'ı şahsen yönetmek için bir araç olarak gören Gamsakhurdia, sonraki aylarda giderek istikrarsız politika ve personel kararları almaya başladı. Muhalefete karşı tutumu daha da belirginleşti. Başbakan Tengiz Sigua, Gamsakhurdia ile yaşanan yoğun çatışmanın ardından Ağustos 1991'de istifa etti. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

Ağustos 1991'deki Moskova'daki Gorbaçov aleyhindeki darbe girişimi, Gürcistan'da olduğu kadar Sovyet siyasetinde de bir dönüm noktası oldu. Gamsakhurdia, Sovyet savunma bakanı ve KGB başkanlığındaki darbenin kaçınılmaz olduğunu ve başarılı olacağına inandığını açıkça belirtti. Buna göre, cumhurbaşkanı Boris N. Yeltsin'in darbeye karşı ilanlarının Tbilisi sokaklarından kaldırılmasına karar verdi. Gamsakhurdia, Ulusal Muhafızlardan silahlarını bırakmalarını ve İçişleri

Bakanlığının güçlerine entegre olmasını emretti. Gamskhurdia'ya karşı olan Ulusal Güvenlik Komutanı Tengiz Kitovani, birliklerinin çoğunu Tbilisi'den çıkardı.

Sigua ve Kitovani'nin önderliğindeki bir koalisyon, Gamsakhurdia'nın istifa etmesini ve yeni parlamento seçimlerinin yapılmasını talep etti. Gamsakhurdia uzlaşmayı reddetti. Eylül 1991'de büyük bir muhalefet mitingi düzenlendi. Mitingi düzenleyen Ulusal Demokrat Partisi o sırada en aktif muhalefet gruplarından biriydi. Partinin başkanı Çanturia, Moskova'dan yardım talep etmek ve hükumeti devirmek girişimi suçundan tutuklandı. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

Daha sonraki dönem genel hatlarıyla muhalefet mitingleri ile, ağır silahların, tankların, helikopterin ve zırhlı personel taşıyıcılarının büyük kısmının Gürcistan'da konuşlanan Sovyet askeri birlikleri tarafından satın alınması ile ve esirlerin "serbest bırakılmasını" ile yoğundu. 22 Aralık'ta hükumet birliklerinin göstericileri dağıtmak için güç kullanmasıyla birlikte Tbilisi merkezinde yoğun bir savaş başladı. Bu noktada, Ulusal Güvenlik Kurulu ve Mechedrioni, Gamsakhurdia'yı ve taraftarlarını parlamento binasında kuşattı. Silahlı çatışma ve bombalar Tbilisi'nin merkezine ciddi şekilde hasar verdi ve Gamsakhurdia 1992 Ocak ayının başında Gürcistan'ın dışına sığınmak için şehri terk etti. (Ançabadze vd. 2009: 449, 450)

1.3.2. Güney Osetya ve Abhazya Sorunu

Güney Osetya ve Abhazya otonom alanları Gürcistan'ın Sovyet sonrası hükümetlerine sorunlar yarattı. Bu bölgelerdeki ayrılıkçı hareketler 1993'e gelindiğinde cumhuriyeti birkaç bölüme ayırma tehdidinde bulundu. Rusya'nın etnik krizlere müdahale etmeye yönelik girişimleri, Gürcistan'ın dev komşusu ile olan ilişkilerini de karmaşıktırdı.

Gamsakhurdia rejiminin karşılaştığı ilk büyük kriz, Farsça konuşan, ayrı bir etnik grup olan Osetlerin bulunduğu Güney Osetya Özerk Bölgesi'ndeydi. Aralık 1990'da, Gamsakhurdia, uzun zamandır bağımsızlık kazanma çabalarına karşılık olarak bölgenin Gürcistan'daki özerk statüsünü kaldırdı. Güney Osetya bölgesel yasama organı Kuzey Osetya Özerk Cumhuriyeti ile birleşmeye yönelik ilk adımlarını attığında, Gürcü güçleri bölgeyi işgal etti. Ortaya çıkan çatışma 1991'de de sürdü ve binlerce kayıp verildi. Gürcistan-Rusya sınırının her iki tarafında on binlerce mülteci birikti. Yeltsin, Temmuz 1992'de ateşkes çağrısına aracılık etti. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (CSCE) temsilcileri arabuluculuk girişiminde bulundu, ancak iki taraf da dokunulmaz kaldı. Temmuz 1993'te Güney Osetya hükümeti, büyük ölçekli savaş müzakereleri başlattığını ilan etti. Ateşkes 1994'te başlayacaktı. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

Gürcistan Abhazya Özerk Cumhuriyeti'ndeki Abhaz halkı, Osetler gibi farklı bir etnik grup olarak Gürcülerin siyasi özerkliklerini ortadan kaldıracaklarını ve Abhazları kültürel bir varlık olarak yok edeceğinden korkuyordu. Bir yandan Abhaz ve Gürcüler arasında uzun zamandır kötü niyetli bir geçmişin olması, bir yandan da Abhazya'nın cumhuriyet içindeki özerklik statüsünden ve ilk olarak Sovyet ve daha sonra Gürcistan hükümetinin yaptığı Gürcistan toprakları uğrunda mücadele kampanyaları nedeniyle karmaşıktı. Öte yandan Abhazya'daki gürcü milletinin çoğunluğu, siyasi ve idari pozisyonların orantısız bir şekilde dağılması abhazları kızdırmaktaydı. Moskova, 1978 yılından itibaren bölgede abhaz halkının %67 oranında üstün olduğunu belirterek üstünlüğü onlara vermeye çalıştı, ancak 1989 tarihli nüfus sayımına göre Abhazya'da abhazlardan 2,5 kat daha fazla gürcü yaşıyordu.

Abhazya'daki gerginlikler, Güney Osetya'dan çok daha büyük bir ölçekteydi. Temmuz 1992'de Abhazya Yüksek Sovyeti, Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrıldığını gösteren 1925 anayasasına geri dönmek için oy kullandı. Ağustos 1992'de, Abhazyanın Başkenti Sukhumi'ye Gürcistan demiryolu ve karayolu tedarik hatlarını korumak ve Rusya ile sınırı emniyet altına almak için Gürcü Milli Güvenlik birlikleri gönderildi. Abhaz makamları, kendi kendine ilan ettikleri egemenliklerinin bu şekilde ihlaline tepki gösterince, Abhaz ve Gürcü kuvvetleri arasındaki savaşta yüzlerce kişi öldü ve çok sayıda mülteci sınırın ötesine geçerek Rusya'ya, ya da Gürcistan'ın diğer bölgelerine kaçtı. Abhaz hükümeti Sukhumi'den kaçmak zorunda kaldı. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

İki yüzyıl boyunca Abhazlar Rusya'yı Gürcistan'a karşı çıkarlarının koruyucusu olarak gördüler. Buna göre, 1992 yılındaki gürcü saldırıları sonrası abhazlar Rusya'ya konuya müdahale etmek ve çözmek için başvurular. Abhaz tarafında bilinmeyen sayıda Rus askeri personeli ve gönüllüleri de savaşmaktaydılar. Gürcistan hükümeti Yeltsin'i bölücülere destek vererek Gürcistan'ın ulusal güvenliğini kasıtlı olarak zayıflatmakla suçlamıştı. Üç ateşkesin başarısızlığından sonra Eylül 1993'te Abhaz güçleri Gürcü güçlerini Abhazya'dan çıkardı. 1993 sonbaharında BM ve Rusya'nın arabuluculuk çabaları, Abhazya'nın güneyindeki Mingrelya'daki güçlerine karşı verdiği mücadeleyle yavaşladı. 1994 yılı başında, bölgede bir fiili ateşkes yaşandı ve kuzeybatı Gürcistan'daki Inguri Nehri bölünme çizgisi olarak kullanıldı. Bununla birlikte, ayrılıkçı güçler ara sıra yine Gürcistan topraklarını bölmek girişimlerinde bulunmaktaydılar.

Eylül 1993'te, Gamsakhurdia, Abhazya'daki mücadeleden yararlanarak Gürcistan'a geri dönmek için harekete geçen, hevesli fakat dağınık Mingrelian ordusuna karşı moralsiz Gürcistan ordusunu topladı. Gamsakhurdia başlangıçta mücadeleyi Gürcistanın kurtarılması sloganı ile açıkladı. Yeni mücadelesine Abhaz askerlerini de dahil etti. Gamsakhurdia'nın güçleri, Rusya'nın askeri yardımı ile Gürcistan'ın batısında birçok kasabayı ele geçiren düşman güçlere karşı tedarik hattı güvenliği ve teknik yardım amacıyla mücadelesini başlattı. Mingrel orduları Gamsakhurdia ordularını yendi ve dava görünüşe göre kaybedildi. Gamsakhurdia Ocak 1994'te intihar etti. (<http://countrystudies.us/georgia/> , 2018)

1.3.3. Eduard Şevardnadze Dönemi (1995-2003)

Şevardnadze, Mart 1992'de Gürcistan Parlamentosu Başkanı ve Kasım ayında parlamentoda konuşmacı olarak seçildi. Bu görevlerin her ikisi de cumhurbaşkanlığı ile eşdeğerdi. Kasım 1995'te cumhurbaşkanlığı seçimlerinde o, % 70 oyla cumhurbaşkanı seçildi. (Eduard Shevardnadze: Controversial legacy to Georgia, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28205380> , 2018)

Şevardnadze Gürcistan Cumhurbaşkanlığının bazı açılardan Sovyet Dışişleri Bakanlığındaki görevinden daha zorlu olduğu belirtti. Sovyet döneminde yolsuzluğa ve milliyetçiliğe karşı mücadele eden Şevardnadze bir takım düşmanlar edinmişti. Gamsakhurdia ve Şevardnadze taraftarları arasındaki iç savaşın 1993 yılında batı Gürcistan'da patlak vermesine karşın, Rusya'nın Şevardnadze aracılığı ile müdahalesi ve eski Cumhurbaşkanı Gamsakhurdia'nın 1994'teki ölümü nedeniyle sona erdi. Şevardnadze'ye 1992 ve 1995 yılları arasında üç suikast girişimi oldu. 1992'de Abhazya'da bir araba bombasından

kurtuldu. Ağustos 1995'te Tbilisi'de bulunan meclis binasının önünde yine bir araba bombası saldırısı sonucunda hayatta kaldı. 1998'te 10-15 silahlı adam tarafından pusuya düşürüldü ve iki muhafızı öldürüldü.

Şevardnadze, Güney Osetya ve Abhazya bölgelerinde ayrılıkçı çatışmalarla da mücadele etmekteydi. Kuzey sınırında Rusya'nın Çeçenistan'daki savaşı sırasında Rusya Şevardnadze'yi Çeçen gerillalarını barındırmakla suçladı ve açıkça misilleme yapmakla Gürcistan'daki ayrılıkçıları destekledi. Rusya ile kayda değer bir sürtüşme yaşandı. Bu sürtünme, Şevardnadze'yi stratejik Transkafkasya bölgesindeki Rusya etkisine bir denge unsuru olarak gördüğü Birleşik Devletlerle yakın ilişkiler kurmasına itti. Şevardnadze'nin Batı yanlısı yönetiminde Gürcistan, ABD'nin dış ve askeri yardımının önemli bir alıcısı oldu. NATO ile stratejik ortaklık kurdu ve hem NATO hem de Avrupa Birliği'ne katılmak için bir girişim başlattığını duyurdu. (Foes of Georgian Leader Storm Into Parliament Building, <https://www.nytimes.com/2003/11/23/world/foes-of-georgian-leader-storm-into-parliament-building.html> , 2018)

Aynı zamanda, Gürcistan'da sıklıkla işlenen suç ve politikacıların yaygın yolsuzluk olayları ile mücadele edilmekteydi. Ailesinin çeşitli üyeleri de dahil olmak üzere Şevardnadze'nin en yakın danışmanları, orantısız ekonomik güçlendiler ve görünür olarak zengin oldular. Şeffaflık Örgütü'nün yolsuzluk endeksi, Gürcistan'ı dünyanın yolsuzluğu en yüksek ülkelerinden biri olarak göstermekteydi.

2 Kasım 2003'te, Gürcistan'da parlamento seçimleri düzenledi. Çıkan haksız sonuç, gürcü halkı arasında öfke yarattı ve Tbilisi'de ve başka yerlerde, Gül devrimi olarak adlandırılan kitlesel gösterilere yol açtı.

Protestocular yeni Parlamentonun ilk oturumunda - 22 Kasım'da parlamentoya girdiler ve Başkan Şevardnadze'yi kaçırmaya zorladılar. 23 Kasım'da Şevardnadze muhalefet liderleri Mikhail Saakaşvili ve Zurab Zhvania ile bir görüşme yaparak durumu görüşmek üzere bir araya geldi. Bu toplantıdan sonra Şevardnadze kanlı bir iktidar mücadelesini önlemek istediğini bildirerek istifa ettiğini açıkladı ve "böylece tüm bunlar barış içinde sona erebilir ve kan dökülmez ve kayıp yoktur" dedi. Şevardnadze'nin Gürcistan'ın başkanı olarak istifası siyasi kariyerinin sona ermesiydi. (People power forces Georgia leader out, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3231534.stm> , 2018)

1.3.4. Gül Devrimi

2 Kasım 2003'te yapılan parlamento seçimlerinde "Milli Harekat" ve "Demokratlar" MSK'nın ilan ettiği sonuçları tanımadılar ve 4 Kasım'da itiraz için başkent sokaklarına çıktılar. Kısa zamanda onlara Tbilisi'den ve diğer bölgelerden gelmiş insanlar katıldılar. (Ançabadze vd. 2009: 464) 20 günde Tbilisi'nin sokakları itirazcılar ve polislerle doldu. Durum sık sık patlama raddesine yaklaşıyordu. 22 Kasım'da Şevardnadze MSK'nın verileri kapsamında parlamentonun ilk toplantısını yapma girişiminde bulundu, ancak odaya beklenmedik bir şekilde giren Saakaşvili ve onun taraftarları bu toplantının yapılmasına engel oldular. Toplantı salonuna beklenmeden giren Saakaşvili elinde kırmızı gül tuttuğundan, Kasım ayı olayları tarihe "Gül Devrimi" olarak geçmiştir. Devrimde on binlerce insanın bulunmasına rağmen bu devrim tarihte en olaysız ve kan dökülmeleyen devrimlerden biridir. Göstericiler Parlamentonun ve Devletin önemli bilgilerinin ve verilerinin bulunduğu binaları ele geçirdiler. Polisin ve Silahlı Kuvvetlerin halkın tarafına geçmesi süreci başladı.

Sonraki gün, yani 23 Kasım'da bütün dünya aslında Şevardnadzenin karşısında durdu. Buna rağmen Şevardnadze yine de Rusya ve ABD'den yardım bekliyordu. ABD ise 2 Kasım seçimlerinde Gürcistan hükümetinin seçimleri sahtelediğini kabul ederek bu konu için derin ümitsizlik içinde olduğunu belitmişti. Batı Avrupa ülkeleri ise Gürcistan'ın iç işlerine karışmak niyetinde olmadıklarını belirttiler. Gürcistanda yerleştirilmiş rus birliklerinin komutanlığı da bu yönde bir bildiri yaydı. Şevardnadze cumhurbaşkanlığı görevinden istifa etmek zorunda kaldı. (Ançabadze vd. 2009: 465)

Gül Devrimi'nde önemli faktörlerden biri de, muhalefet hareketına yıllardır müttefik olan bağımsız televizyon kanalı Rustavi-2 idi. Rejimi son derece eleştiriyor ve muhalefeti açıkça destekliyordu. Gürcistan'ın geniş bilgi özgürlük yasası kapsamında medyaya yasal koruma verilmişti. (Jonathan Wheatley, 2005: 179) Bununla birlikte, hükümet Rustavi-2'yi kapatmak için defalarca çaba gösterdi. İstasyon Tbilisi dışına çıktı ve rejimin taciz ve yıldırma tekniklerinden kurtuldu. Bu kuruluş, hükümetin istasyona müdahale etmesini önlemek için genellikle kamunun ve uluslararası kuruluşların desteğini alıyordu. Rustavi-2 yayınları, muhalefetin inşasında ve devrimin gerçekleşmesinde oldukça önemli rol üstlenmiştir.

Batı, 23 Kasım devrimini açık bir şekilde kabul etti. Yeni hükümet de Batıyönlü bir dış politika izlemeye başlamıştı. Sonraki yıllarda Gürcistan Batı desteğini her zaman arkasına almıştır. Acarıstan'da yeniden Gürcistan egemenliğinin kurulması da Batı tarafından yüksek değerlendirilmiştir. Bu dönemde ülkede bulunan rus askeri birlikleri de ülkeden çıkarılmıştır.

Gül Devrimi'nden sonra önemli pozitif gelişmeler yaşanmaya başladı ve bu gelişmeler ülkenin iç siyasetine de yansımaktaydı. 2006 yılında Gürcistan Devlet Bütçesi o zamana kadar görülmemiş bir rakama – 3 milyar dolara ulaştı, eğitim alanında reformlar yapılmaya başladı, ülkede çeşitli alanlarda rüşvet ortadan kaldırıldı. Bütün bunların yanında devrim sonrası dönemde iç ve dış siyasette halen bazı problemler çözülmüş değildi. Sosyal durum kötüydü ve işsizlik oranı yine yüksekti. Ekonomik büyümeye rağmen bu, insanların yaşamına her hangi bir ciddi etki yapmamıştı. Yargı ve bazı organlarda kanundışı faaliyetler azda olsa yine sürmekteydi. (Ançabadze vd. 2009: 466, 468)

1.3.5. Mikhail Saakaşvili Dönemi (2004-2013)

Birinci Cumhurbaşkanlık Dönemi (2004-2008)

2004 başkanlık seçimleri 4 Ocak 2004'te yapıldı. Seçim, Gül Devrimi ve bunun sonucunda Başkan Eduard Şevardnadze'nin istifasından sonra gerçekleşti. Seçimlere çok yüksek katılım oranı vardı. Başkan adayları olan Mikhail Saakaşvili yapılan seçimi, oyların %96'sını alarak kazandı. Diğer tüm adaylar oyların sadece % 2'sinden bile azını aldı. Toplamda 1 milyon 763 bin elit seçmen seçime katıldı. 4 Ocak 2004'te Mikhail Saakaşvili Gürcistan'daki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Avrupa genelindeki en genç ulusal cumhurbaşkanı seçildi. (The White House, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/06/20060619-2.html>, 2018)

O, yolsuzluklara karşı çıkmakta, ücret ve emekli maaşlarını iyileştirmeye çalışmak çerçevesinde, dış dünya ile ilişkileri geliştirmeyi taahhüt etmekteydi. Güçlü bir şekilde Batı yönlüsü bir dış politika izlemesine ve Gürcistan'ın NATO ve Avrupa Birliği üyeliğini istemesine rağmen, Rusya ile de daha iyi ilişkilerin kurulması gerektiğinin önemine

değınmekteydi. Ancak Gürcistan'ın ekonomik durumu, Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinde bölücülük sorunları bu planların gerçekleştirilmesini geciktirdi. Abhazya kendisini Gürcistan'dan bağımsız olarak görüyor ve Güney Osetya Rusya'nın desteğı ile birlikte seçimleri kabul etmiyordu. Saakaşvili, 25 Ocak 2004'te Tbilisi'de Cumhurbaşkanı olarak yemin etti. 26 Ocak'ta Saint George Tbilisi Kaşueti Kilisesinde düzenlenen bir törenle, ilk Gürcistan Cumhurbaşkanı Zviad Gamsakhurdia'nın cenazesinin Grozny'den (Çeçenistan Cumhuriyeti) Tbilisi'ye geri gönderilmesi için bir izin kararı yayınladı. Daha sonra 1993-94 yıllarında Şevardnadze hükümetince hapsedilen 32 Gamsakhurdia destekçisini (siyasi tutsaklar) serbest bıraktı. (<http://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/10/bush.tuesday/> , 2018)Saakaşvili, cumhurbaşkanlığının ilk aylarında, merkezi Gürcistan hükümetini büyük oranda görmezden gelen ve birçoklarının Rus yanlısı bir siyasetçi olarak gördüğü bir otoriter bölgesel lider Aslan Abaşidze tarafından yönetilen Güney Acarıstan Özerk Cumhuriyeti'nde büyük bir siyasi krizle karşı karşıya kaldı. Krizin silahlı bir çatışmaya dönüşme tehdidi vardı, ancak Saakaşvili hükümeti Abaşidze'yi istifaya zorlayarak çatışmayı barışçıl yollarla çözmeyi başardı. Acarıstan'daki başarı, yeni cumhurbaşkanını, Güney Osetyada Gürcistanın yargısal yetkilerini geri getirmek için cesaretlendirdi. Bölücü otoriteler bu girişime bölgede yoğun bir militarizasyonla karşılık vermiş ve bu Ağustos 2004'te silahlı çatışmalara yol açmıştır. Bu konuda bir çıkmaza girilmiştir. 2005'te Gürcistan hükümetinin yeni bir barış planına rağmen, çatışma çözümsüz olarak kalmıştır. Temmuz 2006'nın sonlarında, Saakaşvili hükümeti, başka bir büyük krizle başarıyla başa çıkmayı başarmıştır. Bu sefer Abhazya'da, Gürcistan polis kuvvetleri ile Emzar Kvitsiani'nin liderliğindeki yerel bir grub arasında çatışma yaşanmıştı. Saakaşvili

ekonomik, siyasi, askeri, eğitim, sağlık ve yargısal alanlarda bir çok reformlara imza

atmıştır.(<https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf> , 2018)

Saakaşvili NATO üyeliğini Gürcistan'ın istikrarı için öncelik olarak görmekte ve fiili olarak Abhazya ve Osetya makamlarıyla yoğun diyaloglar kurmaktaydı. 2008 Güney Osetya savaşına kadar diplomatik bir çözümün mümkün olduğu düşünülüyordu. Saakaşvili yönetimi Irak'taki birliklerin sayısını iki katına çıkartarak Gürcistan'ı Koalisyon Güçlerinin en büyük destekçilerinden biri yaptı ve birliklerini Kosova ve Afganistan'da "küresel güvenliğe katkıda bulunmak" üzere konumlandırdı. (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6433289.stm> , 2018)

Saakaşvili'nin ABD'yle olan bağları 1991 yılına dayanıyordu. ABD'den destek sağlamaya çalışan Saakaşvili, Senatör John McCain ile temas kurmaktaydı ve NATO ile görüşmelerin genişlemesi amacına ulaştı. Saakashvili, ülkenin uzun vadeli önceliğinin Avrupa Birliği üyeliğini ilerletmek olduğuna ve Javier Solana ile yaptığı görüşmede, Gürcistan'ın Eski Avrupa devleti olduğuna inandığını söyledi. (<https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf> , 2018)

2007 Krizi

Bütün reformlara rağmen halkın ekonomik durumunun iyi olmaması ve sosyal hayatın düşük düzeyde olması insanları zaman geçtikçe muhalefet olmaya itmekteydi. Hükümet zamanından önce, parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini aynı günde yapılmasını karara bağlayınca bu büyük ölçülü itirazlara sebep oldu. Çünkü böyle olduğu halde mevcut

parlamentonun görev süresi kanundışı uzatılmış oluyordu. 2 Kasım 2007 yılında muhalefet zamanından önce parlamento seçimlerinin yapılmasının durdurulması ve cumhurbaşkanının istifası talepleriyle itiraz gösterileri yaptılar. 7 Kasım'da polis göstericileri güç yoluyla dağıtmayı başardı. Tbilisi'de kısa süreliğine olağanüstü hal ilan edildi ve 18 Kasım'da bu durum ortadan kaldırıldı. 5 Ocak 2008 yılında cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve parlamento seçimlerinin de ne zaman yapılacağı konusu halk kararına sunuldu. (Ançabadze vd. 2009: 469-470)

İkinci Cumhurbaşkanlık Dönemi (2008-2013)

5 Ocak 2008'de erken bir cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve Saakaşvili yeniden galip geldi.

Saakaşvili, Gürcistan'daki seçimlerden önce Gürcistan Kabinesini modifiye etme planlarını açıkladı. Yeniden seçildikten kısa süre sonra, Cumhurbaşkanı tarafından resmi olarak Lado Gurgendidze Başbakanlık görevine tekrar getirildi ve kendisinden Gürcistan Parlamentosu'na yeni bir kabine sunması istenildi. Gurgendidze, çoğu bakanı değiştirdi. Tartışmalı İç İşleri Bakanı, Savunma Bakanı ve Maliye Bakanı formal olarak eski görevlerinde kaldılar. "Tbilisi Botanic Garden" eski direktörü olan Zaza Gamcemlidze Doğal Kaynaklar ve Doğa Koruma Bakanı görevini devraldı. Saakaşvilinin ikinci başkanlık döneminde yapılan parlamento seçimleri Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı tarafından denetlenmekteydi. Yapılan seçimlerde oylara etki edildiği ve bu sürecin adaletli olmadığı saptanmıştır. 28 Ekim 2008'de Saakaşvili Gürcistan'ın Türkiye'deki büyükelçisi olan Grigol Mgaloblishvili'yi başbakanlık için parlamentoya önerdi. Mgaloblishvili bu görevi başlangıçta sadece bir

yılığına kabul etmişti. O, Gürcistan siyasetinin yeni bir yapılanmaya ihtiyaç duyduğunu konuşmaları zamanı açıkça belirtmekteydi. Gürcistan Parlamentosu 1 Kasım 2008'de Başbakan olarak Mgaloblishvili'yi onayladı. (<https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf> , 2018)

Ağustos 2008 Gürcistan-Rusya Savaşı

SSCB dağıldıktan sonra Eduard Şevardnadze 1995'ten 2003 Gül Devrimine kadar Gürcistan Cumhurbaşkanlığı görevini üstlenmiştir. 2003 yılındaki seçimlerde hile yapıldığı gerekçesiyle dünyanın 'Gül Devrimi' olarak bildiği muhaliflerin kırmızı güllerle parlamento binasına girmesi sonucu görevinden istifa etmiştir. İlk seçimlerde Batı güdümlü politikalar izleyen Mikhail Saakaşvili cumhurbaşkanı olmuştur. Olaylar da aslında bundan sonra başlamıştır. 2006 yılında ikinci kez Osetler bağımsızlık referandumu yapmıştır ve bu referandumda %90 bağımsızlık kararı çıkmıştır. Gürcistan yönetiminde Batı hayranı bir liderin olması Rusya'nın çıkarlarını tehdit ettiğinden dolayı, Rusya Osetler'e arka planda desteğini eksik etmemiştir. Güney Osetya Cumhuriyeti'ndeki nüfusun %90'ının Rus pasaportu olduğunu bilmek de bunu doğruluyor aslında. Gürcistan'daki Osetlerin bağımsızlık ve Rusya ile birleşme talepleri, iki taraf arasında sık sık sıcak çatışmaya dönüşüyordu.

Tarih 8 Ağustos 2008'i gösterdiğinde Gürcü birlikleri bağımsızlık ilan edilen Güney Osetya'ya operasyon düzenlemiştir ve binlerce sivil ölmüş, 2 Rus savaş uçağı da düşürülmüştür. Bunun üzerine de Rusya güçlü bir birlikle Osetya'ya girmiş ve Gürcistan ile savaşımaya başlamıştır.

5 gün süren savaş sonucunda Avrupalı Devletlerin de araya girmesiyle Rusya ile Gürcistan arasında ateşkes imzalanmıştır. Ateşkesten on gün

sonra Rusya 26 Ağustos'da Güney Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlığını resmi olarak tanımıştır. Bu olayla birlikte Rusya ile Gürcistanın bütün diplomatik ilişkileri kesilmiştir. (<https://www.stratejikortak.com/2015/11/2008-osetya-savas-neden-ck.html> , 2018)

2009-2012 yılları arasında Saakashviliye itirazlar protestolar şiddetlenmiş, mihalefet güçlenmeye başlamıştır.

Saakashvili, 2 Ekim 2012'de, yapılacak parlamento seçimlerinden bir önceki gün yenilgiyi kabul ettiğini açıkladı. 2013 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde üçüncü adaylık istemekten men edildi. Saakashvili, seçimden kısa bir süre sonra Gürcistan'tan ayrıldı. Aralık 2013'te Saakashvili, Birleşik Devletler'deki Tufts Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmaya başladı. (<https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf>, 2018)

1.3.6. George Margvelaşvili Dönemi (2013-günümüz)

Mikhail Saakashvili'nin hükümetini sürekli eleştiren milyarder işadamı Bidzina Ivanishvili tarafından kurulan “Gürcü Rüyası” koalisyonu 11 Mayıs 2013'te George Margvelaşvili'yi Ekim 2013 cumhurbaşkanı seçimlerine aday olarak seçti. 27 Ekim 2013'te Margvelaşvili, seçimlerde oyların % 62'sini aldı ve cumhurbaşkanlığı seçimini kazandı. Margvelaşvili, 17 Kasım 2013'te Tbilisi'de, Rustaveli Caddesi'ndeki Parlatonun eski binasının avlusunda düzenlenen bir törenle Gürcistan'ın dördüncü Başkanı olarak göreve başladı . Bununla

birlikte , Cumhurbaşkanlığı görevine önemli bir güç kazandıran yeni bir anayasa yürürlüğe girdi.

Margvelaşvili başlangıçta, Tbilisi'deki Saakaşvili için kurulmuş olan lüks başkanlık sarayına geçmeyi reddetti ve bir zamanlar ABD Büyükelçiliği tarafından işgal edilen 19. yüzyıldan kalma bir binanın kendisi için yenilenene kadar Devlet Şansölyesi binasında ikamet etmeyi seçti. Ancak daha sonra resmi törenler için sarayı bazen kullanmaya başladı. Mart 2014'te İmedi TV ile yapılan röportajda Margvelaşvili için "hayal kırıklığına uğradığını" söyleyen eski başbakan İvanişvili, cumhurbaşkanının kamuoyunda eleştirilmesine sebep olmuştur. Margvelaşvili'nin Ivanishvili'nin halefi Başbakan Irakli Garibaşvili ile de ilişkisi gergin ve zordu. Garibaşvili'nin ani istifasını takiben Aralık 2015'te başbakan olan Giorgi Kvirikaşvili cumhurbaşkanlığı ile uygun bir ilişki kurmaya çalıştı ancak Margvelaşvili, iktidar partisi içinde bölücü bir figür olarak kalmaktaydı. Başbakan, iktidardaki Gürcistan Rüyası'nın cumhurbaşkanlığını zayıflatmanın bir aracı olarak devam eden anayasa reform sürecindeki tutumunu özellikle eleştirmekteydi. Konuyla ilgili temel nokta, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde doğrudan seçimin kaldırılmasına ilişkin hüküm oldu. Yetkili, ayrıca bu partinin diğer siyasi gruplarla reformlar konusunda bir görüş birliği yapmayı reddetmekle suçladı. Margvelaşvili, 2016 parlamento seçimlerinde Gürcü Rüyası partisinin anayasa çoğunluğunu kazanmalarının "iktidar yoğunluğu tehdidi" anlamına geldiğini, ancak aynı zamanda "cesur reformlar ve girişimler için fırsatlar yarattığını" belirtti. GR hakimiyetinin galibiyeti ile sonuçlanan parlamento seçimlerinden sonra, Ekim 2017'de anayasa değişikliklerini onaylayan Margvelaşvili taslak tasarımı veto etmeyi başaramadı ancak belgeyi

imzalamasının şahsen zor olduğunu söyleyerek, ülkenin istikrarı için bunu yaptığını belirtmiştir. Bu değişiklik ile birlikte Gürcistan'da cumhurbaşkanının yetkileri sınırlandırıldı. (Margvelashvili Named as GD's Presidential Candidate, <https://old.civil.ge/eng/article.php?id=26046>, 2018).

Bütün bunlardan başka Margvelaşvili döneminde de önceki dönem olduğu gibi Avrupa Birliği ile ilişkilerin daha da geliştirilmesine çalışılmıştır. Bunun bir sonucu olarak, Şubat 2017'de Gürcistan ile Avrupa Birliği arasında Gürcistan vatandaşlarının Schengen ülkelerine vizesiz seyahat etmesi konusunda uzlaşma sağlandı. (Avrupa Birliği Gürcistan'a vizeyi kaldırdı, <http://www.sozcu.com.tr/2017/dunya/avrupa-birligi-gurcistana-vizeyi-kaldirdi-1703466/> , 2018)

İKİNCİ BÖLÜM

GÜRCİSTAN'DA SİYASAL SİSTEM

Her zaman Batı ile yakın ilişkiler kurmak isteyen Gürcistan'ın, bunu sağlamak için demokrasiye ihtiyacı vardı. Her ne kadar Gürcistan Kasım 2007'ye kadar demokrasinin inşasında bir miktar ilerleme kaydetmiş olsa da, o ayın olayları ve daha sonraki gelişmeler bu süreci tersine çevirdi. Mevcut dönemde demokrasinin gelişimi göreceli olarak yavaşladı. Gürcistan'ın demokratik gelişimi daha sonra 2010 yerel seçimlerinde, 2012 parlamento seçimlerinde ve 2013 başkanlık seçimlerinde önemli testlerle karşı karşıya kalmıştır. (<http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-17-2-4.pdf>, 2018)

Bağımsızlıktan sonra Gürcistan'daki politik istikrarsızlık aynı zamanda ülkenin büyümesi ve gelişmesi için bir engeldi. Bu istikrarsızlık, sık sık sokak gösterileri, hükümetin muhalif isimlerin sürekli olarak taciz edilmesi ile kendini göstermekteydi. Ülkeye demokrasinin gelmesi muhtemelen milliyetçi öfkeyi dindirecek, daha iyi karar verme sistemi kurma sürecine katkıda bulunacak ve bu da Gürcistan'daki istikrarsızlığı azaltacaktı.. Buna göre, Gürcistan'da demokrasinin derinleştirilmesi yalnızca bir ahlaki zorunluluk değil, hem ülkeyi hem de daha geniş Güney Kafkasya'yı istikrara kavuşturmanın anahtarıydı.

Bağımsızlıktan Gül Devrimine kadar Gürcistanın başlıca hedefi demokrasiyi sağlamaktan çok güvenliği sağlamaktı. Ancak devrim ve sonraki olaylar başlangıçta Gürcistanda daha fazla demokratikleşme için bir haberci olarak görülüyordu. Ancak cumhurbaşkanı Mikheil

Saakaşvili'nin demokrasiyi sağlama girişimleri, selefi olan hükümet üyelerinin baskıları yüzünden yavaş ilerlemekteydi. Bütün bunlara rağmen Gürcistan bağımsızlığından bu yana en demokratik devrine girmektedir.

Bunun ilk göstergesi, Saakaşvili'nin göreve gelmesinden kısa bir süre sonra, Şubat 2004'te onaylanan bir dizi anayasa değişikliğiydi. Hem bu değişikliklerin özü hem de benimsedikleri süreç, yeni hükümetin demokrasi ile ilgili kaygılarını gündeme getirmektedir.

Bu değişiklikler, hükümetin büyük bir kısmını yeniden yapılandırdı ve başkanlığı öncekinden çok daha güçlü kıldı. Yeni anayasaya göre hükümet, üyeleri cumhurbaşkanı tarafından atanacak olan bakanlar konseyinden oluşacaktı ve bu konseye başbakan başkanlık edecekti. Cumhurbaşkanı, özellikle kilit görevler olan savunma, içişleri ve güvenlik bakanlarını doğrudan atama hakkını elinde tuttu. Cumhurbaşkanıya ayrıca bu konsey toplantısını feshetme hakkı verildi. Başbakan ve onun hükümeti parlamentonun %60'ı tarafından oylanıp görevden uzaklaştırılabilsede, bu oylar cumhurbaşkanı etkilemeyecekti. Cumhurbaşkanıya, bütçeyi onaylamadığı halde meclisi feshetme yetkisi verildi ve böylece bütçe oluşturmada meclisin rolü azaltıldı.

Anayasa değişikliklerinin geçirildiği süreç, Gül Devrimi sonrası dönemde Gürcistan'ın demokratikleşmesini sağlamayı zorlaştıran ek bir eksiklik olduğunu gösterdi: Hükümetin yasal süreçlere ve demokratik yapılara yeterince dikkat etmeden hızlı bir şekilde hareket etme isteği. 2004 yılı parlamento seçimlerindeki, 2003 yılı seçimlerinde bölgelerden seçilmiş 75 milletvekili seçilmiş olarak kabul edildi. Bu üyeler Mart

2004 parlamento seçimlerine kadar değiştirilmeyecek. Geri dönen milletvekilleri yeni cumhurbaşkanıyla birlikte değişimler yapmak için sabırsızlanıyorlardı. Başkana taraf olmayanlar gerektiğinde yeni değişikliklere destek olmak için ikna edildi, zaman zaman tehdit edildi. Sonuç olarak, değişiklikler meclisten çok çabuk geçti, yeterli ve yasal olarak gerekli olan tartışmaya açılmadı.

Gürcistan'ın Gül Devrimi'nden bu yana demokratik kalkınması temelde ikiye ayrılabilir; birinci dönem Kasım 2007'ye kadarki dönemdir. Kasım 2007'den önce, Gürcistan'da demokrasi ile ilgili açık sorunlar vardı. Anayasa değişiklikleri, iktidar partisi ile devlet arasındaki güçlü bağlar, zayıf özgür medya ortamı, hükümetin seçim yasasını manipüle etme isteği tek parti sisteminin ortaya çıkması ile sonuçlanmaktaydı. Yasal reformları hızlandırmaya yönelik girişimler de bütün bunların bir kanıtıydı.

Ancak Kasım 2007 öncesi dönemde, bazı gerçek ilerleme ve başarılı devlet kurma faaliyetleri de gerçekleşti. Hükümet özellikle polis ve eğitim sektörlerinde küçük yolsuzlukları azaltmak için güçlü adımlar attı. Muhalefet medyası zaman zaman taciz edilirken, ulusal olarak yayınlanmasına izin verildi. Seçim yasaları sıklıkla manipüle edilmesine rağmen, özellikle 2004'te yapılan seçimler, Gürcistan'da olduğundan daha iyi bir şekilde yürütülüyordu. Bu dönemde Gürcistan'daki demokratik kalkınma, hükümet önemli bir başarısı olarak tanımlanamazdı, ancak Gürcistan'ın doğru yönde ilerlediğini düşünmek için bir neden vardı. (<http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-17-2-4.pdf>, 2018)

Kasım 2007'de durum tamamen değişti. Hükümet gösteriler yapan milleti güç yoluyla dağıtmaktaydı. Gösterilere destek veren İmedi TV polisler tarafından basıldı ve istasyona çok büyük zarar verildi.

Çatışmadan kısa bir süre sonra, Saakaşvili, 2008 yılının Ocak ayında seçimlerden önce kısa bir süreliğine istifa etti. Ne yazık ki, o yılın Mayıs ayında gerçekleşen parlamento seçimlerinin yanı sıra bu seçim, yeterince şeffaf ve adaletli değildi. İktidar partisi medyaya daha çok erişim sağlaması da dahil olmak üzere istenen sonuca ulaşmak için hükümetin iktidar partisine yardım etmek için çeşitli yolları kullanması sonucunda Saakaşvili büyük bir zafer kazandı. (ISFED election monitoring reports, <http://www.isfed.ge/eng/elections/reports/> , 2018)

Kasım 2007'nin baskısından sonraki yaklaşık iki buçuk yıl boyunca, Gürcistan'ın medya özgürlüğü, hükümet gözetimi, başkanlık ve içişleri bakanlığında iktidarın sürekli yoğunlaşması, bağımsız bir yargının yokluğu ve parlamento hakkında sürekli endişeler vardı.

2009'un ilkbahar ve yaz aylarında sokak gösterilerinin yoğun olduğu dönemdi. Nisan'dan Temmuz'a kadar geçen süre boyunca Tiflis şehir merkezinin bazı sokaklarının kullanımı durdurulmuştu. Bu kez hükümet, göstericileri istediği gibi şiddetli bir biçimde dağıtamıyordu, çünkü Batı'nın tepkisinden çekiniyordu.

Bütün bu olaylardan sonra Gürcistanda demokrasinin eksikliği açıkça görülmekteydi. Artık insanlar yeni bir devrimin olması arzusundaydılar. Bütün bunları gören Saakaşvili demokrasi işleri ile ilgilenmesi ve onun geliştirilmesine yönelik adımların atılması için yeni bakanlık kurdu ve bakan atadı.

Bütün bunlardan başka demokrasinin istenilen seviyede olmamasının bir diğer sebebi de bağımsızlıktan bu yana ülkede çokpartili sistemin kurulamamasıydı. Her kim iktidardaysa ülkede yalnızca o partinin sözü geçmekteydi. Bunun da başlıca sebebi seçmenler ve politikacılar için maddi çıkarların siyasi çıkarlardan daha önemli olmasıydı. Onlar siyaseti insan üzerinde çok az bir etkiye sahip, elit tabakanın işi olarak görüyordular. Bunun sonucunda da bağımsızlığın kazanılmasından iyirmi yıl sonra bile ülkede tek bir partinin liderliği hüküm sürmekteydi.

(<http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-17-2-4.pdf>,

2018)

Benzer şekilde Gürcistanda sivil toplum ve medya da zayıf kalıyordu. Hükümetin artan kontrolü ve hükümeti denetleyen güçlü sivil toplum örgütlerinin azalması da, demokrasiyi daha da çıkmaza sürüklüyordu.

2010 yerel seçimleri ve 2012 parlamento seçimleri kendi başlarına önemli olsalarda, ancak aynı zamanda 2013 cumhurbaşkanlığı seçimlerinin de habercisi olacaktı. Sonraki üç yıl boyunca, özgür ve adil bir seçim yoluyla yeni bir cumhurbaşkanı seçilirse, Gürcistan'ın geleceği için iyimserlik doğacaktı. (<http://www.osce.org/odihr-elections/30930.html> , 2018)

Ve sonuçta böyle de oldu. 2013 yılında cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kazanan kişi muhalefet partisinin bir üyesiydi. (Wikipedia,

https://az.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrc%C3%BCstan_prezidentl%C9%99rinin_siyah%C4%B1s%C4%B1 , 2018)

Bu da Gürcistanda demokrasinin işlemeye başladığının göstergesiydi.

2.1. Gürcistan Siyasal Sisteminin Genel İşleyişi

Siyasi ilişkilerin ya da siyasal sistemin birliği, toplumdaki politik yönetim süreci ve devlet yönetimi arasında olan bir ilişki sistemine bağlıdır.

Siyasi sistem göz önüne alındığında, devlet ve hükümetin ilişkileri özellikle ilgi çekicidir. Çok yakın bir ilişkiye sahip olmalarına rağmen, birbirleriyle uyuşmazlar. Bu durum, devlet yönetiminin, devletin farklı yapıları ve sivil toplum örgütleri arasında ayırım yapan önemli, temel bir karakter işareti olması gerçeğinden kaynaklanmaktadır.

Siyasi sistemden bahsederken, genel olarak hükümet ile siyasi yetkililer arasındaki ilişkinin altı çizilmelidir.

Devlet, bireylerin veya gruplarının diğer bireyler veya onların dernekleri tarafından kendi iradesini gerçekleştirme yeteneklerini karakterize eden halkla ilişkiler olarak kabul edilir.

Her şeyden önce, kamusal yaşamın her alanında, hem devlette hem de devlet dışı ortamda, siyasal kurumların ilişkilerinde siyasi sistem kendini göstermektedir. Bu etkinin seviyesi Gürcistan Anayasası ile düzenlenmiştir.

Her yetkilinin, toplumdaki yasal statüsünü belirleyen, normatif bir temeli vardır. Bu normatif temel, devlet iktidarının üstünlüğünü sağlar, devletin geri kalanından ayrılır ve onların üstünde durur.

Gürcistan'ın anayasa hukukunun normları, siyasi sistemin siyasi mekanizma unsurlarını devlet, siyasal partiler ve diğer sendikalar olarak

göstermektedir. Öte yandan, bu sistemin işleyiş prensipleri ve elemanları arasındaki etkileşim unsurlarında anayasa tarafından belirlenmiştir.

Siyasi sistemin unsurlarının etkileşimi politik bir süreç yaratır. Bu süreçte siyasal sistemin ögeleri kendi görevlerinde bağımsız olarak karar verirler. Zaman zaman amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde, bir ölçüde anlaşmaya varılan çalışma ile işbirliğine ve yakın etkileşime ihtiyaç vardır. Böyle sıkı bir bağlantı, düzen, eşitlik ve özgürlük gibi toplumdaki değerlerin korunması ve korunmasından kaynaklanmaktadır.

Eğer otoritelerle ilgili kavramlara değinirsek, doğal olarak devlet yönetimini kimin uygulayacağı sorusunu soracağız. Genel olarak, hükümetin otorite sorunu farklı tarihsel çağlarda değişkenlik göstermektedir ve bir devlette hangi yönetim biçimine ve ne tür bir siyasi rejimin kurulduğuna bağlıdır. Gürcistan ile ilgili olarak, hükümetin anayasa tarafından tanınan kamu karakteri cevabı vermektedir. Anayasanın 5.1. maddesine göre “Gürcistan'da halk iktidarın kaynağıdır.” Anayasa devlet yönetimini ve kamu egemenliğini açık kavramlar olarak görüyor ve hükümetin halk tarafından uygulanmasını belirliyor. Bütün bunlar da demokrasinin temellerini oluşturuyor. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd1/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.4.3.1, 2018>)

2.2. Gürcistan Anayasal Sisteminin Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'nin 21 Şubat 1921 Anayasası

21 Şubat 1921 Anayasası 17 bölümden ve 149 Maddeden oluşmaktaydı. 1921 Anayasasının demokratik bir eylem olarak en iyi özelliklerinden biri Gürcü vatandaşlığı, insan ve vatandaş haklarını düzenleyen bir ayrıca bölümün olmasıydı. Vatandaşların yasal statüsü eşitlik ilkesine dayanıyordu.

Ağır iç ve dış duruma rağmen, Anayasa ölüm cezasını kaldırmış ve insanların yaşam hakkına dikkat çekilmiştir.

Anayasa geniş bir yelpazede siyasi hak ve özgürlükler sağlamıştır. Ayrıca, insanın sosyo-ekonomik hakları ve özgürlükleri tahsis edilmişti. Örneğin, ilkökul eğitimi evrensel, ücretsiz ve zorunlu olarak ilan edilmişti.

Seçimler nispi seçim sistemine göre yapılacaktı. Parlamento, en yüksek temsili ve yasama organıydı.

Yürütme gücünün en yüksek otoritesi hükümetti. Hükümet başkanı meclis tarafından seçilecekti. Hükümet Başkanının görev süresi bir yıl olarak belirlendi. Aynı kişinin seçilmesi, sadece iki kez mümkün olabilirdi.

Yargının en yüksek otoritesi, parlamento tarafından seçilen Senato'ydu. Anayasa, adaletin uygulanması için demokratik ilkeler oluşturmuştu. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd1/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0->

[01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.4.2, 2018\)](http://01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.4.2, 2018)

Bu anayasa Gürcistanın ilk anayasası olarak tarihe geçmiştir.

2.2.2. 1922'nin İlk Sovyet Anayasası

Gürcistan'ın ilk Sovyet anayasası olan bu anayasa 23 fasıl ve 134 maddeden oluşuyordu. 1922 Anayasası proletarya diktatörlüğünün kurulmasını ve iktidarın Sovyetlerin eline geçmesini güçlendirdi. 1922 anayasasına göre, devrimci komiteler kaldırıldı ve devlet kurumunun anayasal temeline göre yeni devlet organları sistemi kuruldu.

Gürcistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin en yüksek otoritesi, tüm Gürcistan Konseylerinin kongresiydi. Kongreler arasındaki dönemde, hükümeti kongre tarafından seçilen Merkez Yürütme Komitesi (CAC) temsil edecekti. CEC oturumları arasında hükümet, Merkezi Yürütme Komitesi oturumu tarafından seçilen CAC Başkanlığı tarafından yönetildi.

Anayasa, tüm arazi ve özel işletmeler ve endüstriyel araçlar üzerinde özel mülkiyeti kaldırmıştı.

Anayasaya göre, hükümetin kuruluşu demokratik merkezîyetçilik ilkesine dayanıyordu. Ayrıca Anayasa, bir daimi yargıç ve iki ya da altı jüriden oluşan Tekdüzen İnsan Mahkemesini tanıdı.

1922 Anayasasınının 102. maddesi, genel oy hakkı kısıtlamıştır. Anayasa, aşağıdaki vatandaş kategorilerine hem aktif hem de pasif seçim haklarını almıştır: keşişler, tüccarlar, eski polis ve menşevikler, maddi kar amacı

güden kişiler. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.5.2>, 2018)

2.2.3. 1927 Anayasası

Yeni bir Birlik devletinin kurulması, Anayasa'nın kabul edilmesi meselesini gündeme getirdi. 31 Ocak 1924'te Sovyetler Birliği Konseyi İkinci Kongresi SSCB Anayasasını onayladı. 4 Nisan 1927'de, Avrupa Konseyi IV Kongresi, yeni Gürcistan Anayasasını onayladı. 1927 Anayasası 8 bölümden ve 114 maddeden oluşuyordu.

Anayasaya göre, artık dış siyaset, deniz, savunma ve dış ticaret meseleleri SSCB'nin elindeydi. Buna ek olarak, anayasa hükümet, yüksek ve yerel yönetimlerin yapısını değiştirmede.

Anayasal yenilikler arasında özerk birimler hakkında yeni IV ve V bölümlerinin eklenmesi yer aldı. Yani, yukarıda bahsedilen IV bölüm, Acaristan'nın özerk bir cumhuriyet olarak yasal statü kazanmasıyla ilgiliydi. V bölüm ise Abhazya ve Güney Osetyanın yasal statüleri ile ilgiliydi.

1927 Anayasası Birleşik Halk Mahkemesi ile birlikte olan “Savcının Denetimi” ne dahil edildi.

Bu anayasa genellikle, bireyin haklarını, seçim sistemini, ulusal politikayı, anayasa değişikliklerini, ülkenin sosyal yapısını düzenlemekteydi. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0->

01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.5.3, 2018)

2.2.4. 1937 Stalin Anayasası

14 bölümden ve 162 maddeden oluşan 1937 Anayasası, Gürcistan'da sosyalist toplumu inşa etmek için yasal bir temel oluşturdu. Bu amaçla 1937 Anayasası kırk yıl boyunca çalıştı.

Siyasi sınırlamalar 1937 Anayasası tarafından kaldırıldı . İnsanlar seçim ve oy hakları geri verildi. 1937 Anayasası, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin kapasitesini önemli ölçüde genişletti. Anayasa, ifade özgürlüğü, baskı, toplanma ve tezahür, hareket özgürlüğü ve ritüeller gibi önemli hak ve özgürlükleri yansıtıyordu.

Ülkenin tek yasama organı SSR Yüksek Konseyi idi. Yürütme ise Yüksek Kurulda toplanmıştı.

Yargı sistemi ve savcılık sistemi daha ayrıntılı ve mükemmeldi. Yargı, Gürcistan SSC, Abhazya ve Acarıstan Özerk Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesi tarafından gerçekleştirilecekti.

SSR Gürcistan Yüksek Mahkemesi, beş yıllık bir süre için Gürcistan SSC Yüksek Konseyi tarafından seçilecekti. Aynı zamanda, Özerk Cumhuriyetlerin Yüce Mahkemeleri, ilgili Konseyler tarafından seçilecekti.

Yasalar üzerindeki yüksek denetim, savcılık makamlarının sorumluluğundaydı. Yasa değimi için Yüksek Kurulda üçte iki oy çoğunluğu gerekmektedir.

Anayasada devlet sembollerini belirlendi.
(<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.5.4>, 2018)

2.2.5. 1978 Anayasası

Sovyetler Birliği'nin 60'lardaki ideolojik mekanizması, “SSCB'deki sosyalizmin nihayet kazandığını” ilan etti ve bu, proletarya diktatörlüğünün kamusal alanda yükselişine yol açtı. Doğal olarak, gündemdeki değişen sosyo-politik koşullar yeni bir anayasa kabulünü gündeme getirmişti. 1 Temmuz 1977 tarihli oturumda, Gürcistan SSC Anayasa projesinin hazırlanması için Komisyonun oluşturulmasıyla ilgili bir kararı kabul etti. Eduard Shevardnadzenin başkanlık ettiği komisyon 39 üyeden oluşuyordu.

Komisyon, 1977de anayasa taslağını Yüksek Kurula sundu. 15 Nisan 1978'de Gürcistan SSC Yüksek Kurulu olağanüstü VIII Oturumunda Anayasa ana metnini onayladı.

1978 Anayasası 22 bölüm ve 185 Maddeden oluşuyordu. 1978 Anayasası ile Gürcistan, devlet iktidarı biçimine göre, tüm gücün halka ait olduğu bir sosyalist devlet hâline dönüştü. Gürcistan Devleti, işçilerin, köylülerin ve entelektüellerin, tüm milletlerin istek ve ilgilerini ifade edecekti.

Anayasa, mülkiyet formalarının özel mülkiyeti atlayarak çeşitli hale geldiğini ilan etti. Cumhuriyet, aşağıdaki mülkiyet biçimlerini kabul etmiştir: devlet, kooperatif, sivil örgütler, bireysel ve karma mülkiyet.

Anayasanın 3. maddesine göre, demokratik merkezîyetçilik ilkesi, kurumun ve devlet yönetiminin faaliyetlerinin temeli olarak kabul edilmiştir. Anayasaya göre, Yüksek Temsilciler Meclisi de dahil olmak üzere Kamu Temsilciler Meclisi, ülkenin siyasi temeli olan tek bir devlet organları sistemi oluşturdu. Gürcistan SSC Yüksek Konseyi 5 yıllığına seçilecekti. Milletvekilleri seçimleri, tek taraflı seçim bölgelerinde, evrensel, eşit ve doğrudan oy hakkı temelinde gizli oyla gerçekleştirilecekti. Gürcistan SSR Yüksek Sovyeti'nin seçimlerinde, her vatandaş, seçim yasasının gereklerini yerine getiren 18 yaşında yukarı oy kullanma hakkından yararlanabilecekti. Gürcistan SSC Yüksek Konseyi 300 milletvekilinden oluşacaktı.

Gürcistan SSC'nin 1978 Anayasasında, önceki anayasalara kıyasla vatandaşların hak ve özgürlükleri arttı.

Daha sonra bu anayasaya 1984, 1986, 1989 ve 1991 yıllarında değişiklikler olmuştur. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.5.5>, 2018)

2.3. Gürcistan'ın Anayasal Sistemi

1991 yılında bağımsızlığını kazanan Gürcistan, 1995 yılında kabul edilen anayasa ile yönetilmektedir. Bu anayasa 24 Ağustos 1995'te Gürcistan Parlamentosu tarafından onaylanmış ve 17 Ekim'de uygulanmaya başlanmıştır. (Wikipedia,

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrcistan_Anayasas%C4%B1,
2018)

Gürcistan 1995 Anayasası, Sovyet anayasalarından farklı olarak, çeşitli sosyalist güçleri içeren modern toplumun son derece karmaşık yapısını düzenler ve pekiştirir.

1995 Anayasası, siyasi belge olarak, ülkenin siyasi sisteminin temellerini belirleyecek siyasi kurumlar arasındaki etkileşimi ve siyasi işlemleri düzenler. Bütün demokratik anayasaların olduğu gibi Gürcistan anayasasının da temel fonksiyonu toplumun birlikte, sorunsuz ve barış içinde yaşamasını sağlamaktır.

Gürcistan Anayasası hukuk sisteminin temeli oluşturur. Anayasa, çeşitli alanların geliştirilmesine yönelik temel ilkeleri belirler. Anayasa, en yüksek yasal güç belgesidir. Hukuki sistem, devlet egemenliği, iktidarın dağıtımı, vatandaş ve insanın hak ve özgürlükleri, kamu otoriteleri ilkesi ve diğerleri gibi önemli ilkelerin de temelini oluşturur.

(<http://www.nplg.gov.ge/gSDL/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.7.2>, 2018)

1995 tarihli Gürcistan Anayasası, örgütsel yapısına uygun olarak, kurucu bölümleri, kendi dizilişleri ve dağıtımı bakımından, modern demokratik anayasaların yapısının gerekliliklerine tam olarak cevap vermektedir.

Gürcistan Anayasası, 9 bölümden ve 109 maddeden - giriş, temel hükümler ve geçiş hükümlerinden oluşmaktadır.

(<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.3.8.1>, 2018)

Bu anayasaya göre Gürcistan demokratik bir cumhuriyet olarak idare edilmektedir. Gürcistan dokuz bölgeye, dokuz şehre ve Abhazyaya ve Acara olarak adlandırılan iki otonom cumhuriyete ayrılmaktadır. Bölgeler devlet başkanının yönetimi altındadır. Bu bölgeler devlet başkanının atadığı valiler tarafından yönetilir. Yerel hükümetler iki başlıdır. Birincisi, köyler, komünler, küçük kırsal kasabalar, bölge seviyesinde şehirlerdir. Bu birimler büyük ölçüde otonom hareket ederler. İkincisi, bölgeler ve şehirlerdir. Bunlar merkezi hükümet tarafından atanan özel statülü yetkililer tarafından idare edilirler. (http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_b681d.pdf: 45, 2018)

Gürcistan anayasal organları yasama, yürütme ve yargı olarak üçe bölünmekte ve kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanmaktadır.

2.3.1. Yasama

Yasama organları, insanlar tarafından, evrensel, doğrudan, eşit seçim yoluyla, gizli oylama yoluyla doğrudan formüle edilir. Adından da

anlaşılacağı gibi, burada herhangi bir mevzuat sözkonusudur. Bu mevzuat kanun yapma işlevidir. Yasama organı yasayı hazırlar, oylamaya sunar ve kabul eder. Yasama organı genel anlamda halkın iradesini ifade eder. Gürcistan Anayasasına göre, insanlar yalnızca yasama organları aracılığıyla değil, aynı zamanda halkı referandum yoluyla da iktidarda kullanıyorlar.

Parlamento en yüksek yasama organıdır . Gürcistan Parlamentosu üyeleri yalnızca seçmenlerin çıkarlarını değil, bütün Gürcistan nüfusunun ve bireysel grupların çıkarlarının ve iradesini ifade etmektedir.

Parlamentonun yapısı devlet oluşumuna bağlıdır. . Bu hüküm, diğer hükümlerle birlikte, Gürcistan'ın federal yapısını işaret etmektedir. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.5.2.1>, 2018)

Gürcistan Parlamentosu

Gürcistan Parlamentosu, ülkenin yasama yetkisini kullanan, iç ve dış politikanın temel ilkelerini belirleyen, Anayasa'nın belirlediği çerçevede Hükümet'in faaliyetlerini denetleyen ve diğer yetkileri yerine getiren en yüksek temsilci organdır.

Gürcistan Parlamentosu, gizli oylama yoluyla evrensel, eşit ve doğrudan oy hakkı temelinde orantılı bir sistem tarafından seçilen 100 ve çoğunluk sistemi tarafından dört yıllık bir süre için seçilen 50 Parlamento üyesinden oluşmaktadır. Oy kullanma hakkına sahip 25 yaşını

doldurmuş bir vatandaş Parlamento üyesi olarak seçilebilir. Parlamentonun iç yapısı ve faaliyet prosedürü Parlamento Yönetmeliği ile belirlenir.

Gürcistan Parlamentosu Devlet Bütçesindeki cari harcamaları, önceki yılın bütçe araçlarıyla karşılaştırmalı olarak hesaplar ve denetler.

Parlamento üyelerinin yetkileri, yalnızca orantılı sistemde yapılan seçimlere katılan seçmenlerin oylarının en az yüzde yedisini elde eden siyasi partiler ve seçim blokları arasında dağıtılmaktadır.

Parlamentonun görev süresi sona erdiğinde yılın Ekim ayında düzenli parlamento seçimleri yapılmaktadır. Gürcistan Cumhurbaşkanı, seçimlerden en az 60 gün önce seçimlerin tarihini düzenler.

Parlamento üyelerinin toplam sayısının çoğunluğu tarafından uluslararası anlaşmaları ve onaylamak, kınamak ve iptal etmek hakkına sahiptir.

Parlamento, sadece Anayasa ile belirlenen durumlarda Cumhurbaşkanı tarafından feshedilir. Bu durumlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- a. Parlamentonun seçilmesinden sonra altı ay içinde;
- b. Olağanüstü hal veya sıkıyönetim durumu sırasında;
- c. Gürcistan Cumhurbaşkanlığı görev süresinin son 6 ayında;
- d. Anayasa'nın 63. Maddesinde belirlenen bir otoritenin Parlamento tarafından görevden alınması durumunda. (Gürcistan Parlamentosu, http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf: 12, 13., 2018)

Yasama süreci

Kanun hazırlama süreci, parlamentodaki hakim parti tarafından bir yasa taslağının hazırlanmasıyla başlar. Bu hareketle yasama girişimi yapılmış olur. Yasa tasarısı hazırlandıktan sonra bu taslak Meclis Komitesine sunulur ve sunulduktan sonra 3 hafta süresinde tartışılır. Komite tarafından tartışıldıktan sonra verilen öneriler taslağa dahil edilir ve onaylama için 1 haftadan geç olmamak kaydıyla ikinci tartışma yapılır. Daha sonra ikinci tartışmada da yapılan öneriler taslağa dahil edilir ve genel kurula sunması için Meclis bürosuna gönderilir. Parlamentonun genel kurulunda yapılan üçüncü tartışma ile yasa taslağının son hali hazırlanır ve genel oylamaya sunulur. Genel oylamada yasa kabul edildikten sonra imzalaması için 7 gün içerisinde cumhurbaşkanına sunulur. Başkan, yasayı on gün içinde imzalar ve ilan eder veya gerekçeli açıklamalarla Meclise iade eder. Eğer Cumhurbaşkanı yasa tasarısını Meclise iade ederse, Cumhurbaşkanının önerileri oylamaya sunulur. Öneriler kabul edilirse, taslak kanunun nihai versiyonu, yedi günlük bir süre içinde imzalayacak ve ilan edecek olan Başkan'a sunulacaktır. Parlamento Başkan'ın önerilerini reddederse, taslak kanunun ilk versiyonu oylamaya sunulur. Anayasa değişikliği, Parlamento üyelerinin toplam sayısının üçte ikisinden az olmamak kaydıyla onaylanırsa kabul edilir. Eğer Cumhurbaşkanı belirlenen yasada taslak yasayı onaylamazsa, Meclis Başkanı bunu imzalar ve ilan eder. Bir yasa resmi ilanından sonraki onbeşinci günde yürürlüğe girer. (Gürcistan Parlamentosu, http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf: 18, 19; http://www.parliament.ge/files/819_18559_127313_reglamenti.pdf, 2018)

Gürcistan Anayasası'nın 67. maddesinde belirtildiği gibi, aşağıdakiler yasama girişimini başlatma hakkına sahiptir: Gürcistan Cumhurbaşkanı (istisnai durumlarda), Gürcistan Hükümeti, Parlamento Üyeleri, Komite, Özerk Abhazya ve Acara cumhuriyetlerinden en az 30 bin seçmenin isteği ile temsilci organlar. (Gürcistan Parlamentosu, http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf: 18, 2018)

2.3.2. Yürütme

Yürütme organı, devlet hükümetini örgütsel-operasyonel formdaki yasaların uygulanmasını sağlayan otoritedir. Otoriteye göre icra organları genel ve özel yetkililer olarak ikiye bölünmektedir. Genel yetkililer, yürütme organının tüm dallarını yöneten kurumlardır. Bu organları Gürcistan Cumhurbaşkanı ve Hükümet oluşturmaktadır. Bunu yanısıra Acara ve Abhazya Yüksek Konseyleri de buraya aittir. Özel yetkililer ise bakanlıklar ve diğer merkezi yetkililerdir. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-01--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.5.2.2>, 2018)

Gürcistan Cumhurbaşkanı

Gürcistan Cumhurbaşkanı, Gürcistan Devletinin başıdır. O, devletin iç ve dış politikasını yönetmekte ve uygulaymaktadır. Ülkenin bütünlüğünü ve devlet organlarının Anayasaya uygun hareket etmesini sağlayacaktır. Cumhurbaşkanı, dış ilişkilerde Gürcistan'ın en yüksek temsilcisidir.

Gürcistan Cumhurbaşkanı, beş yıllık bir süre için gizli oylama yoluyla evrensel, eşit ve doğrudan oy hakkı temelinde seçilir. Aynı kişi sadece iki ardışık dönem için Başkan seçilebilir. Gürcistan vatandaşı olan ve oy kullanma hakkı bulunan, 35 yaşını dolduran, Gürcistan'da en az onbeş yıl yaşamış olan herhangi biri Gürcistan Cumhurbaşkanı seçilebilir. Başkanlık makamına aday gösterme hakkı, 50.000 seçmenin imzasıyla mümkün olmaktadır. Bir aday, katılımcıların oylarının yarısından fazlasını elde ederse, seçildiği kabul edilir. İlk turda gerekli sayıda oyu alamadığı takdirde, ilk tur sonuçlarının resmi olarak ilan edilmesinden sonra iki hafta içinde ikinci bir tur seçimleri yapılacaktır. İlk turda en iyi sonuca sahip iki aday, ikinci turda oylamaya sunulur. Daha fazla oy alan adayın seçildiği kabul edilir. İlk turda sadece bir aday yer aldıysa ve gerekli oy sayısını alamadıysa veya ikinci turda cumhurbaşkanı seçilmeyecek, seçimlerden sonraki iki ay içinde yeni seçimler yapılacaktır.

Olağanüstü hal veya sıkıyönetim durumunda seçim yapılamaz. Başkanlık makamının süresinin dolduğu takvim yılının Ekim ayında, Başkanlık için düzenli seçimler yapılacaktır. Gürcistan Cumhurbaşkanı, seçimlerden en az 60 gün önce seçimlerin tarihini belirler.

Göreve başlamadan önce yeni Başkan bir konuşma yapar ve yeminini eder. Öngörülen tören, Cumhurbaşkanının seçilmesinden sonraki üçüncü Pazar günü gerçekleşir.

Gürcistan Cumhurbaşkanı, parti pozisyonu dışında herhangi bir pozisyonda bulunma, girişimcilik faaliyetlerinde bulunma, başka bir işten maaş alma veya başka herhangi bir faaliyet için kalıcı ücret alma hakkına sahip olmayacaktır.

Cumhurbaşkanı vatana ihanet suçundan görevden alınabilir.

Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri:

- Uluslararası anlaşmalar yapmak, yabancı devletlerle görüşmeler yapmak; Parlamentonun onayı ile Gürcistan'ın büyükelçi ve diğer diplomatik temsilcilerini atamak ve görevden almak; yabancı devletlerin ve uluslararası örgütlerin büyükelçileri ve diğer diplomatik temsilcilerini kabul etmek;
- Başbakanı atamak ve başbakanın atadığı bakanları onaylamak;
- Kendi inisiyatifiyle veya Anayasa'nın öngördüğü diğer durumlarda Hükümet'i feshetmek, İçişleri ve Savunma Bakanlarını görevden almak;
- Hükümetin istifasını kabul etmek, görevleri yerine getirecek diğer mevkileri belirlemek veya yeni hükümet oluşturmak;
- Hükümetin bütçeyi meclise sunması için onaylamak;
- Parlamentoyu yetkililerini Anayasa ve Kanun'da belirtilen usule uygun olarak atamak ve görevden almak;
- Gürcistan'a silahlı saldırı durumunda sıkıyönetim ilan etmek, uygun şartlar mevcut olduğunda barış yapmak ve kararların onaylanması için 48 saat içinde Meclise sunmak;
- Parlamentonun rızasıyla, özerk kurumların veya diğer bölgesel temsilci kurumların faaliyetlerini askıya alma veya faaliyetlerinin ülke egemenliği, ülke toprak bütünlüğü veya devletin anayasal otoritesinin uygulanmasını tehlikeye atması halinde onları görevden almak;
- Anayasa ve yasalara dayanarak kararname ve emir çıkarmak;

- Anayasada öngörülen usule uygun olarak yasaları imzalamak ve ilan etmek;
- Askeri rütbeler, onurlu madalyalar ve diplomatik rütbeler vermek;
- Genel af çıkarmak;
- Parlamento Anayasa ile belirlenen hallerde feshetmek;
- Parlamento tarafından onaylanmadığı takdirde geçersiz olacak olan vergi ve bütçe konularında kanun yetkisine sahip olan bir kararname çıkarmak.

(Gürcistan Parlamentosu,
[http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.p](http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf)
[df](#): 19, 20, 21, 22., 2018)

Gürcistan Hükümeti

Hükümet, Gürcistan mevzuatı uyarınca yürütme gücünü, devletin iç ve dış politikasının yürütülmesini sağlamaktadır. Hükümet, Cumhurbaşkanı ve Gürcistan Parlamentosu'ndan sorumlu olacaktır.

Hükümet, Başbakan ve Bakanlar tarafından oluşturulacaktır. Devlet Bakanları da Hükümetin bileşiminde olabilir. Başbakan, Hükümet üyelerinden birini, Başbakan Yardımcısı olarak atar.

Hükümet, Cumhurbaşkanının anayasaya, yasalara ve normatif düzenlemelerine dayanarak, imzaladığı kararname ve kararları kabul eder. Gürcistan Cumhurbaşkanı, devletin özel önemini vurgulayan konularda Hükümet üyeleri ile yapılan oturumda istişare etmekle yükümlüdür. Oturumda kabul edilen karar, Başkanın eylemiyle oluşturulur.

Devletin yapısı, yetkiler ve usüller, Anayasa ve kanunla belirlenir; taslak, Cumhurbaşkanının rızasıyla Hükümet tarafından Parlamenta sunulur.

Hükümet kendi kararıyla emekli olmaya yetkilidir.

Başbakan, Hükümetin başıdır. Hükümet'in faaliyetlerinin yönünü belirler ve düzenler, Hükümet üyelerinin faaliyetlerini koordine eder ve kontrol eder, Hükümet'in faaliyetine ilişkin raporu Cumhurbaşkanına sunar ve Hükümet'in Cumhurbaşkanı ve Gürcistan Parlamentosu önünde faaliyet göstermesinden sorumludur.

Parlamentonun talebi üzerine Başbakan, hükümet programının gerçekleştirilmesi konusunda parlamenta hesap verecektir. Başbakan, kendi yetkisi dahilinde, bireysel bir yasal düzenlemeler yapar, Hükümet binasında idari görevleri yerine getirir. Başbakan, Hükümetin diğer üyelerini Cumhurbaşkanının rızasıyla atar, Hükümet üyelerini görevden alma yetkisine sahiptir. Başbakanın istifa etmesi veya yetkisinin sona ermesi, Hükümetin diğer üyelerinin yetkilerinin sona ermesi ile sonuçlanır. Hükümetin diğer üyesinden istifa veya işten çıkarılma durumunda Başbakan, Gürcistan Devlet Başkanı'nın rızasıyla iki hafta içinde Hükümetin yeni üyesini atayacaktır.

Hükümet oluşturulduktan sonra kendi programını oluşturur ve parlamenta sunar. Parlamento hükümet programını güven beyanı konusunda değerlendirir ve oy kullanır. Hükümet Parlamentonun güvenini, Parlamento üyelerinin toplam sayısının çoğunluğu ile kazanacaktır. Hükümet üyeleri, güven beyanından sonra üç gün içinde onaylanır. Parlamento, Hükümet programına güvensizlik beyan etme ve aynı kararda Hükümetin belirli bir üyesini reddetme sorununu gündeme

getirme hakkına sahiptir. Parlamento tarafından reddedilen bir üye aynı göreve yenden getirilemez.

Hükümet'in programı eğer üç kez Parlamentonun güvenini kazanmazsa, Gürcistan Cumhurbaşkanı 5 gün içinde yeni bir Başbakan atar. Parlamentonun rızası olmaksızın, Başbakan, Bakanlar'ı Gürcistan Cumhurbaşkanı'nın rızasıyla 5 gün içinde görevlendirir. Böyle bir durumda Gürcistan Başkanı Parlamenti'ni feshedecek ve olağanüstü seçimler planlayacaktır.

Güven beyanını oylamak, oylamanın başlamasından itibaren 15 gün içinde yapılacaktır. Bu süre zarfında oy verilmemesi, güven beyanı anlamına gelecektir.

Bakanlıklar, özellikle devlet ve kamusal yaşam alanlarında devlet politikalarının sağlanması amacıyla oluşturulmaktadır. Bakanlık, kendi yetkisi dahilinde olan konularda bağımsız olarak kararlar alabilecek bir Bakan tarafından yönetilir. Bir Bakan kanunlar ve cumhurbaşkanının belirlediği çerçevede kararlar alır.

Devlet Bakanları, Anayasa'da özel önem taşıyan devlet görevlerini yerine getirmek amacıyla oluşturulmaktadır

Hükümetin bir üyesi, bir parti üyesi olmak dışında, herhangi bir teşebbüs kurmak, girişimcilik faaliyeti yürütmek veya bilimsel ve pedagojik faaliyetler hariç başka herhangi bir faaliyetten kazanç sağlama hakkına sahip değildir. (Gürcistan Parlamentosu, http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf; 23, 24, 25, 26., 2018)

2.3.3. Yargı

Yargı yetkisi, anayasal denetim, adalet ve kanunun belirlediği diğer formlar aracılığıyla uygulanmaktadır. Yargı bağımsız bir yetkidir ve bu yetki sadece mahkemeler tarafından kullanılmaktadır. Tüm ülkenin devlet organları ve vatandaşları için mahkemelerin kararları kanun niteliğindedir. Mahkemelerin Gürcistan adına karar alma yetkisi vardır.

Gürcistan'ın yargı sistemini Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Acaristan ve Abhazya Yüksek Mahkemeleri ve diğer yargı mercileri mahkemeleri oluşturur. (<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-0samartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.5.2.3, 2018>)

Gürcistan Anayasa Mahkemesi, Anayasa incelemesinin yargı organıdır. Otoritesi, yaratılması ve faaliyete geçirilmesi prosedürleri Anayasa ve Organik Kanun ile belirlenir.

Bir yargıç kendi faaliyetinde bağımsızdır ve sadece Anayasa tabi olacaktır. Yargıcı veya kararını etkilemek amacıyla herhangi bir müdahale yasalara uygun olarak cezalandırılmaktadır. Bir hâkimin görevden alınması veya başka bir pozisyona taşınması durumuna, ancak yasanın belirlediği durumlarda izin verilebilir.

Hiç kimse belirli bir dava hakkında hakimden hesap sorma hakkına sahip değildir. Kanun ile belirlenen bir usul uyarınca mahkeme kararını yürürlükten kaldırmaya, değiştirmeye veya askıya almaya yalnızca başka bir mahkeme yetkilidir.

Bir hakim, 28 yaşını dolduran ve hukuk eğitimine ve hukuk alanında en az beş yıllık tecrübeye sahip olan Gürcistan vatandaşları arasından atanır. Bir hakem, on yıldan az olmayan bir süre için atanır. Yargıcın seçimi, atanması veya işten çıkarılması usulleri kanunla belirlenir. Bir yargıç pedagojik ve bilimsel faaliyetler dışındaki herhangi bir başka faaliyette bulunamaz. Bir yargıç herhangi bir siyasi partiye üye olamaz veya siyasi bir etkinliğe katılamaz.

Yargıçları görevlendirmek ve görevden almak yetkisi Gürcistan Yüksek Adalet Kurulu na aittir. Gürcistan Yüksek Adalet Kurulunun yetkileri ve kurulması prosedürü yasa tarafından belirlenir. Gürcistan Yüksek Adalet Kurulu'nun üyelerinin yarısı, Gürcistan genel mahkemelerinin yargıçlarının arasından seçilen üyelere oluşmaktadır. Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanı, Gürcistan Yüksek Adalet Kurulu'na başkanlık eder.

Yargıçlar dokunulmazdır. Bir yargıcın cezai takibi, tutuklanması veya gözaltına alınması, dairesinin, aracının, işyerinin aranması, sadece Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanının rızasıyla yapılabilir. Yargıcın ve ailesinin güvenliğini devlet sağlamaktadır.

Gürcistan Yüksek Mahkemesi en yüksek yargı organıdır. Gürcistan Yüksek Mahkemesi Başkanı ve yargıçları, Gürcistan Cumhurbaşkanı'nın önerisi üzerine Parlamento tarafından seçilir ve atanır. Üyeler görev süresi on yıldan az olmamak üzere seçilirler. Gürcistan Yüksek Mahkemesi üyeleri ve dokunulmazdırlar. Onların tutuklanmaları ya da gözaltına alınmaları, daire, araba, işyeri aranmasına, yalnızca Parlatonun rızasıyla izin verilebilir. Gürcistan Anayasa Mahkemesi dokuz yargıçtan oluşacaktır. Anayasa Mahkemesinin üç üyesi, Gürcistan

Cumhurbaşkanı tarafından atanır, üç üye Parlamento tarafından, diğer üç üye ise Yüksek Mahkeme tarafından atanır. Anayasa Mahkemesi üyelerinin görev süresi on yıldır. Anayasa Mahkemesi başkanı 29 yerel mahkemenin oylaması ile seçilir. Başkan seçilen bir kişi birdaha seçilemez. Anayasa Mahkemesi üyeleri, 30 yaşını dolduran ve yüksek hukuk eğitimine sahip olan Gürcistan vatandaşları arasından seçilir ve atanır.

(Gürcistan

Parlamentosu,

http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf: 27, 28, 29, 30., 2018)

2.3.4. Siyasi Partiler

Herhangi bir ülkenin siyasi parti sistemini tanımlamak için farklı göstergeler kullanılabilir. En genel ilke nicel unsurdur. Bu durumda üç kategori ortaya çıkar: tek parti, iki parti ve çok partili sistemler. Tek partili bir sistemde, sadece tek bir güçlü siyasi partiyasal olarak işlev görür ve hükümetin kontrolü tam olarak onun elindedir. Böyle bir sistem gerçek politik rekabeti içermez. Aslında burada bir parti sistemi hakkında konuşulamaz. Geri kalan iki kategori de rekabeti içeriyor. İki partili bir sistemde, yaklaşık olarak eşit mukavemete sahip iki politik örgüt vardır. Bu tür sistemlerde, mevzuat yeni tarafların kurulmasını kısıtlamamaktadır, ancak uygulamada diğer tarafların iki ana oyuncuyla rekabet etme şansı oldukça düşüktür. Analistler, en az üç güçlü siyasi aktör olduğunda çok partili bir sistemden söz ediyorlar.

Gürcistan'daki kayıtlı siyasi parti sayısı 180'i aşıyor. Fakat Gürcistan örneğinde, çeşitlilik, otomatik olarak çok partili sistem anlamına gelmemektedir. Çok partili sistemlerde, halk desteği genellikle çeşitli taraflar arasında dağıtılır. Böylece, kazanan taraf hükümet kurmak için diğer taraflarla bir koalisyon kurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalır.

Aksine, Gürcistan seçimlerinde kazanan taraflar diğer taraflarla işbirliği yapmaya gerek kalmadan rahatça hükümeti oluştururlar.

Son on beş yıllık deneyime dayanarak, Gürcü siyasi parti sistemi, bazı analistlerin “gevşek bir çok partili sistem” dediği şey olarak tanımlanabilir. Bunun bir başka adı baskın bir siyasi parti sistemi olabilir. Böyle bir sistemde, tek bir siyasi parti parlamento seçimlerinde tam zafere ulaşır ve devlet kurumlarının tam kontrolünü ele geçirir. Hükümet ile iktidardaki bürokrasi arasında net bir ayırım yoktur. Ayrıca seçmeli kurumlara katılan, siyasi konuları gündeme getiren ve belirli hükümet eylemlerini eleştiren bir muhalefet vardır. Böylelikle siyasal süreç üzerinde sınırlı bir etki yapar, ancak muhalefet partilerinin hiçbiri iktidara karışamaz.

Taraflar arası rekabet içindeki aktörlerin istikrarı, yüksek düzeyde kurumsallaşmış bir parti sisteminin ana kanıtıdır. Gürcistan siyasi parti sistemi çok zayıf bir şekilde kurumsallaşmış durumdadır. Bağımsızlıktan bu yana Gürcistan'da yapılan tüm parlamento seçimlerine çok sayıda parti ve blok katılmıştır, ancak sadece birkaçı bir sonraki seçimlere de katılmayı başarmıştır. Örneğin, 1992 parlamento seçimlerinde 24 parti koltuk kazanmıştı. Ancak, bu partilerin sadece sekizi 1995 seçimlerine katılmış ve bunlardan sadece biri - Ulusal Demokrat Parti - temsil yetkisi kazanmıştır. Benzer bir ilişki, sırasıyla 1999 ve 2003 parlamento seçimlerine katılan partiler arasında da vardır. (Nodia ve Scholtbach, 2006: 101, 102, 103)

Yeni kurulan bir partinin kayıt için başvuracağı ve kayıt konusunda yetkili organ, LEPL Ulusal Kamu Sicili Ajansıdır. İlgili kişi, partiyi

kaydettirmek için Ulusal Kamu Sicil Dairesi veya Adalet Evi Ofisi'ne başvurmalıdır.

Kayıt için gerekli olan şartlar aşağıdakilerdir:

- 1) Üyelerin parti kaydını gösteren ve imzalarını içeren belge;
- 2) Bir noter tarafından tasdik edilen partinin kurucu protokolü;
- 3) Partinin en az 1000 üyesi olması ve o üyelerin adı, soyadı, doğum tarihi, kimlik numarası, iş yeri, ikamet adresinin adresi, telefon numarası ve imzaları.

Partilerin kaydı 1 ay içerisinde gerçekleştirilir. Zaman dilimi başvurunun ertesi günü başlar ve son teslim tarihi ile biter. Dönemin son günü tatil veya tatil ile çakışırsa, son gün bir sonraki iş günüdür. (<https://napr.gov.ge/p/298>, 2018)

Çoğu siyasetçi, Gürcistan'daki partileri kayıt altına alma prosedürünün oldukça liberal ve engelsiz olduğunu ve bunun Gürcistan demokrasisi için faydalı olduğunu düşünmektedirler.

Tersine, az da olsa bazı siyasetçiler ise parti kayıtlarının Gürcistan'da çok basit olduğunu iddia ediyorlar. Bunun da, Gürcistan'daki aşırı sayıda siyasi partinin oluşmasında sebep olduğunu düşünmektedirler. 180'ni aşkın partiye sahip olmanın anormal olduğunu söylüyorlar. Daha etkili bir siyasi sistem oluşturmak için, siyasi partilerin sayısının azaltılması gerektiğini düşünüyorlar. Siyasi partilere yönelik devlet politikasının, yalnızca “uygun finansal ve entelektüel kaynaklara sahip” olan tarafları kayda alması yönünde olmalı olduğunu savunmaktadırlar. Özellikle, parti kaydının önkoşulları olarak, en az 10.000 üyenin talep edilmesi

gerektiğini ve tarafların, ülkenin idari bölgelerinin en az üçte birinde şubeleri olması gerektiğini savunuyorlar.

Genel olarak, devlet Gürcistan'daki siyasi partilerin yaratılması, kayıt altına alınması ve işleyişini engellemez. Bölgesel partilere yönelik bazı yasaklar, siyasi partilerin oluşturulmasında tek ciddi kısıtlamadır. Yakın zamana kadar, siyasi partilere devlet desteği önemsizdi. Ancak Aralık 2005'te Meclis tarafından kabul edilen bir yasal değişiklikten sonra, siyasi partiler için devletin mali desteğinin çok daha etkili bir biçimde yapıldığı gözlemlenmektedir. İktidardaki parti ile muhalefet partileri arasında belli siyasi rekabet kuralları çerçevesinde bir fikir birliği yoktur. Özellikle, seçim komisyonlarının bileşimi, parti listeleri ve özerk bölgeler hakkında çok farklı görüşler vardır. (Nodia ve Scholtbach, 2006: 58, 59)

Günümüzde Gürcistan'daki 180'i aşkın siyasi partiden, parlamentoda temsil edilen temelde sadece 4 siyasi parti vardır. Bunlar aşağıdakilerdir:

- 1) Gürcü Rüyası Koalisyonu;
- 2) Birleşik Ulusal Hareket;
- 3) Avrupa Gürcistan - Özgürlük Hareketi;
- 4) Gürcistan Patrikler İttifakı.

Bu partiler arasında oy çokluğuna sahip ve iktidarda olan parti Gürcü Rüyası Koalisyonudur. (http://www.wikiwand.com/en/List_of_political_parties_in_Georgia, 2018)

2.3.5. Seçim Sistemi

Seçim kanunları, siyasi ortamdaki rekabetin karakterini ve iç gelişimlerini etkileyen yasal ortamdaki en önemli unsurlardan biridir. Ayrıca Gürcistan'daki en ihtilafli yasalar arasında seçim yasaları yer almaktadır. Farklı siyasi aktörler, seçim yasasını kendi lehlerine sürekli olarak değiştirmeye çalışmaktadırlar.

1995 anayasası cumhurbaşkanını ülkenin en güçlü siyasi lideri yaptı. Cumhurbaşkanı doğrudan halk oyuyla seçilir ve oyların yarısından fazlasını alırsa seçildiği kabul edilir. Adaylardan hiçbiri istenilen sayıda oy alamıyorsa, en güçlü adayların katılacağı ikinci bir seçim yapılır ve daha fazla oy alan aday kazananı belirler. Şimdiye kadar, Gürcistan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ikinci tur seçimleri geçirilmemiştir.

Buradaki yarışma, bireyler arasında olduğu için cumhurbaşkanlığı seçimleri parti politikaları için hiç de önemli olmamıştı. Dahası, her cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ciddi bir rekabet olmadan seçilmiş net bir aday olmuştur.

Parlamento seçimleri ise, Gürcistan'daki siyasi partilerin oy için yarıştığı ana arena olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel seçimler de oldukça rekabetçidir, ancak yerel meclislerin yetkileri oldukça sınırlıdır. Bu nedenle taraflar, yerel seçimleri, daha önemli parlamento seçimlerine hazırlık yapmak için test etme zemini olarak görmekteydiler. Ancak sonradan 2005 yılı Aralık ayında Gürcistan Parlamentosu kabul edilen yeni yerel hükümet yasası, yerel seçimleri kazanmanın önemini artırmıştır. (Nodia ve Scholtbach, 2006: 49, 50, 51)

Siyasi partiler arasında seçim yasasıyla ilgili genellikle tartışmalı konular vardır. Bu konulardan biri seçim sistemidir. Orantısal sistem (PR) veya çoğunluk sistemi (FPP) tartışmaları her zaman gündem konusu olmuştur.

Gürcistan Parlamentosu, daha önceleri çoğunluk ve orantısal seçim sistemlerini birleştiren karma oylama sistemi ile seçilen 235 üyeye sahipti. Parlamentosunun 150 üyesi, ülke çapında parti listeleri kullanılarak orantısal bir sistemle, 85 üye ise tekil seçim bölgelerinden çoğunluk sistemi ile seçilirdi. Seçim yasası, seçim sürecindeki partileri tanıyarak ve bu partilerin yanı sıra bağımsız temsilcilerin de tek kişilik sandalyeler için başvurularını kabul eder.

Kasım 2003'te, parlamento seçimleriyle eşzamanlı olarak, Gürcistan Parlamentosu'ndaki milletvekili sayısını azaltma konusunda da bir referandum yapıldı. Sonuçlarına göre, Parlamento Gürcistan Anayasası'nda değişiklikleri kabul etti. Milletvekili sayısı 150'ye indirildi, aynı şekilde 50 milletvekili çoğunluk sistemi ile, 100 milletvekili ise orantısal sistem ile seçilecekti.

2005 yılında, Parlamento, Tiflis Belediye seçimlerinin çoğunluk sistemine göre yapılmasını öngören yeni yasa çıkardı. Şehir, her birine belli sayıda koltuk (üç veya dört) tahsis edilmek suretiyle birkaç büyük seçim bölgesine ayrılmıştır. Bu bölgelerde oyların çoğunluğunu alan parti, o bölgeye tahsis edilen tüm koltukları alacaktı. Muhalefet, bu sistemi hükümet partisine karşı önyargılı olduğundan itirazla karşıladı. Sistem, 2006 sonbaharında beklenen yerel seçimlerde test edildi. (David Aprasidze, 2011: 10, 11)

Günümüzde de Gürcistan'daki seçimlerde karma seçim sistemi kullanılmaktadır. Seçimler gizli oyla evrensel, eşit, doğrudan yapılır. Bu seçim sistemi zaman zaman ülkede seçim zamanlarında anlaşmazlıklara ve tikanıklara sebep olmaktadır. (Robert Dahl, 2011: 6)

SONUÇ

Bir ülkenin siyasal veya anayasal sisteminin nasıl oluştuğunu ve nasıl işlediğini anlamak için ilk önce o ülkenin siyasi tarihi ve tarih boyu geçtiği yollar incelenmelidir.

Karadeniz sahilinde ve Kafkasya'da bulunan Gürcistan Cumhuriyeti uzun süre Çar Rusyası'nın işgali altında yaşadıkten sonra nihayet 170 yıl sonra, 1918 yılında bağımsızlığın kazanılması için uygun ortam yaranmıştı. Bunun da sebebi Birinci Dünya Savaşının sonlarına yaklaşıldığında Çar Rusyası'nın zayıflayarak parçalanmaya doğru gitmesiydi. Bu durumda Gürcü halkının önünde temelde en önemli iki amaç vardı. Bunlardan birincisi Rusya'dan ayrılarak bağımsızlığı kazanmak, ikincisi ise bu bağımsızlığı korumak. Bağımsızlığı kazanmak mümkün oldu, ancak bunu korumak ve sürekliliğini sağlamak ise o kadar kolay olmadı. Aslında uzun süreden sonra bağımsızlığını yeni kazanmış ve bağımsızlık gelenekleri oluşmamış bir ülke için kısa sürede önemli adımlar atıldı. Bir yandan ülke içinde demokratik reformlar yapılmakta, diğer yandan ise dış güçlerin desteği ile özerk birimlerin ülkeden ayrılmasına karşı mücadele edilmekteydi. Belli ölçüde başarılı da olundu. Bütün bunlar ile birlikte Gürcistan hükümeti Batı ile de yakın ilişkiler kurmak çabasındaydı ve bu konuda da önemli adımlar atılmaktaydı. Ancak bütün bunlar Çar Rusyası'nın varisi olarak kurulan Sovyet Rusyası'nın ülkeyi yeniden işgal etmesine engel olamadı. Ülkenin sınırında böyle büyük ve güçlü devletin kurulması ve bir çok ülke gibi Gürcistan'ı da işgal etmesi karşısında diğer devletlerin hiçbir tepki göstermemesinin nedeni onların da kendi güvenliklerini düşünmeleriydi.

Sovyet işgali altındaki yıllarda Rusya kendisinin benimsediği sosyalist yapıyı ve sosyalist ekonomiyi kendisine bağlı diğer ülkelere olduğu gibi Gürcistana da benimsetmeye çalışmaktaydı. Ülkede sanayi, tarım, sanat ve başka bir çok alanlarda düzenlemeler yapılmaktaydı. Bu düzenlemelerin en temel amacı ülkenin her alanını kendinden bağımlı duruma getirmek ve milli iradeyi zayıflatmaktı. Ancak gürcü halkı gizliden gizliye bu durumlarla mücadele etmekte ve milliyetçilik duygusunu kaybetmemeye çalışmaktaydı.

Yüzyılın sonuna gelindiğinde Sovyetler kriz dönemine girmekte ve çöküşü yaklaşıyordu. Böyle bir durumda işgal altındaki ülkelerde olduğu gibi Gürcistan'da da bağımsızlık için uygun siyasi ortam oluşmuştu.

Bağımsızlık kazanıldıktan Gül Devrimine kadarki dönemde seçilen cumhurbaşkanları genellikle Rusya yanlısı ve diktacı bir çizgi çizmekteydiler. Gül devriminden sonra ülke büyük ölçüde Batı yönümlü politika izlemeye başladı. Bu da bölgede hakim güç olan Rusyanın çıkarlarına uymamaktaydı. Bu yüzden de zaman zaman Gürcistan'daki özerk birimlere destek vererek, zaman zaman da direkt müdahalelerde bulunarak Gürcistana gözdağı vermek için girişimlerde bulunmaktaydı. Ancak yine de ülke Batı ile ilişkileri önemli ölçüde ilerletmekteydi.

Ülke, anayasa ile belirlenmiş olan kuvvetler ayrılığı ilkesi ile yönetilmektedir. Ülkenin başında yürütme erkini elinde bulunduran cumhurbaşkanı durmaktadır. Gürcistan Cumhurbaşkanı, beş yıllık bir süre için gizli oylama yoluyla evrensel, eşit ve doğrudan oy hakkı temelinde seçilir. Her ne kadar son yapılan düzenlemelerle cumhurbaşkanının yetkileri kısıtlandırılrsa da yinede önemli yetkilerin bir

çok kısmını elinde bulundurmaktadır. Yürütme erkini cumhurbaşkanı hükümet ile paylaşmaktadır. Cumhurbaşkanı hükümetin oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır.

Ülkenin yasama organı Gürcistan Parlamentosu'dur. Parlamento her biri dört yıllığına seçilen 150 millet vekilinden oluşmaktadır. Yasama ile yürütmenin ilişkisine geldiğimizde ise Gürcistan'da cumhurbaşkanının yetkileri fazla olduğundan iç ve dış politikada karar verme konusunda tıkanıklık fazla gözlemlenmemektedir.

Gürcistanın yargı erkini elinde bulunduran organı Yüksek Mahkeme'dir. Bundan başka Anayasa Mahkemesi ve özerk birimlerin de kendi Yüksek Mahkemeleri vardır.

Ülkede her ne kadar görünürde çokpartili sistem olsada ve kağıt üzerinde 180'i aşkın siyasi parti olsa da, tek bir parti yani iktidar partisi her zaman temel güç olmuştur. Onun dışındaki muhalefet partileri pek fazla varlık gösterememektedirler.

KAYNAKÇA

ANÇABADZE, Giorgi; GAMKRELİZDE, Gela; KİKNADZE, Zurab; SURGULUDZE, Mziya ve ŞVELİDZE, Dimitri (2009), Gürcistan Tarihi, Logos press, Tbilisi.

APRASİDZE, David (2011), Electoral System and Process in Georgia: Possible Means for Improvement, Caucasus Institute for Peace, Democracy and Development, Tbilisi.

Avrupa Birliği Gürcistan'a vizeyi kaldırdı , <http://www.sozcu.com.tr/2017/dunya/avrupa-birligi-gurcistana-vizeyi-kaldirdi-1703466/> , (07.02.2018).

BERUÇAŞVİLİ, Niko; DAVİTAŞVİLİ, Zurab ve ELİZBARAŞVİLİ, Nodar (1999), Gürcistan Coğrafyası, İNTELLEKT Yayın Evi, Tbilisi.

CNN, Bush: Georgia 's beacon of liberty <http://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/10/bush.tuesday/> , (26.01.2018).

CURTİS, Glenn (1994), Georgia (18.01.2018, <http://countrystudies.us/georgia/>).

Eduard Shevardnadze: Controversial legacy to Georgia, <http://www.bbc.com/news/world-europe-28205380> , (20.01.2018).

Foes of Georgian Leader Storm Into Parliament Building, <https://www.nytimes.com/2003/11/23/world/foes-of-georgian-leader-storm-into-parliament-building.html> , (22.01.2018).

Georgia: The Interconnections between Democracy and Security, <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CAD-17-2-4.pdf> , 10.02.2018).

Georgia, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6433289.stm> , (30.01.2018).

Gürcistan Parlamentosu,
http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf , (25.02.2018).

ISFED election monitoring reports,
<http://www.isfed.ge/eng/elections/reports/> , (11.02.2018).

KAFKASYA BÖLGESİNDE ULUSLARARASI AKTÖRLERİN DEĞİŞMEYEN MÜCADELE ALANI: GÜRCİSTAN,
http://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_b681d.pdf , (25.02.2018).

Margvelashvili Named as GD's Presidential Candidate,
<https://old.civil.ge/eng/article.php?id=26046> , (05.02.2018).

Mikheil Saakashvili,
<https://ru.scribd.com/document/327746012/Mikheil-Saakashvili-pdf> ,
(30.01.2018).

NAPR, Vatandaşların Siyasi Birliği Kayıtları, <https://napr.gov.ge/p/298> ,
(27.02.2018).

NODİA, Ghia ve SCHOLTBAACH, Álvaro Pinto (2006), The Political Landscape of Georgia, Eburon Delfit Yayın Evi, Democracy and Development Netherlands Institute for Multiparty Democracy.

People power forces Georgia leader out,
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3231534.stm> , (20.01.2018).

Statistics Georgia,
<http://www.statistics.ge/main.php?pform=145&plang=1> , (15.01.2018).

The White House, President Bush to Welcome President Mikheil Saakashvili of Georgia to the White House, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2006/06/20060619-2.html>, (25.01.2018).

YENİGÜN, Cüneyt (2010), Gürcistan: Yeni Dünyanın Doğu-Batı Sınırı (16.01.2018, https://www.researchgate.net/profile/Cueneyt_Yeniguen/publication/281409916_Gurcistan_Yeni_Dunyanin_Dogu-Bati_Siniri_Georgia_The_East-West_Border_in_the_New_World_Era/links/55e5e78808aebdc0f58ba9a0/Guercistan-Yeni-Dunyanin-Dogu-Bati-Siniri-Georgia-The-East-West-Border-in-the-New-World-Era.pdf).

WHEATLEY, Jonathan (2005), Georgia From National Awakening to Rose Revolution, Burlington.

Wikipedia, Gürcüstan prezidentlərinin siyahısı, https://az.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrc%C3%BCstan_prezidentl%C9%99rinin_siyah%C4%B1s%C4%B1 , (15.02.2018).

Wikipedia, https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrcistan_Anayasas%C4%B1, (20.02.2018).

Wikiwand, List of political parties in Georgia, http://www.wikiwand.com/en/List_of_political_parties_in_Georgia , (01.03.2018).

2008 Osetya Savaşı Neden Çıktı? ,

<https://www.stratejikortak.com/2015/11/2008-osetya-savas-neden-ck.html> , (02.02.2018).

<http://www.osce.org/odihr-elections/30930.html> , (13.02.2018)

<http://www.nplg.gov.ge/gsd/cgi-bin/library.exe?e=d-01000-00---off-Osamartal--00-1----0-10-0---0---0prompt-10---4-----0-0l--11-ka-50---20-about---00-3-1-00-0-0-11-1-0utfZz-8-00&a=d&c=samartal&cl=CL4.6&d=HASH018e083605e388a0f0c0f1d1.4.3.1> , (18.02.2018).